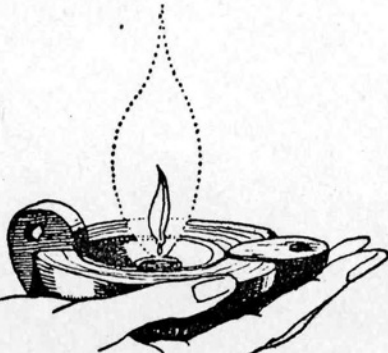

Poština plačana v gotovini.

11
1935

VIGRED

VIGRED, ženski list z Modno in Krojno ter Vzorčno prilogo. — Izhaja vsak mesec. — Naročnina znaša Din 25.—, z mesečno prilogo Din 50.—. Če se naroči 20 izvodov (brez priloge) pod enim naslovom, le Din 20.—, za inozemstvo Din 32.—, s prilogo Din 64.— Izdaja konzorcij Vigredi (Vida Masič) v Ljubljani, Masarykova cesta, 12. Uredništvo (odgovorna urednica Zora Poženel) in upravništvo Masarykova cesta 12, palača Vzajemne zavarovalnice. Tiska Misijonska tiskarna v Grobljah, za tiskarno odgovarja Jožef Godina C. M.— Telefonska številka 3519.

Sklep uredništva 10. prejšnjega meseca. Rokopisov uredništvo ne vrača, nenaprosenih prispevkov ne honorira.

Rokopisi in vsi dopisi, ki se tičejo vsebine Vigredi, naj se naslovi na uredništvo, vsi dopisi glede naročil, reklamacij in naročnine pa na upravništvo Vigredi, Masarykova c. 12, Ljubljana.

V S E B I N A :

Katoliško udejstvovanje. — Elza van der Stücken (Peleasa). — Pozna jesen (Beloglavec-Kranjc Draga). — Peto kolo (Ana Galetova). — Bele vrtnice (Tilka Lamprechtova). — Idi... bron... (Zupančič). — Sv. Angela Merici (La). — Resnično življenje (Vika Razlagova). — Nekdaj in danes... (F. Zupančič). — Žena in delo. Žena v socialnem zavarovanju (M. Valant). — Izpričevalo (Smersu). — V dežju (Beloglavec-Kranjc Draga). — Po ženskem svetu. — Iz naših krogov. — Kolodvorski misijon. Jurij de Montenach (Peleasa). — V Rožnem domu. Pismo (F. Gruden). — Gospodinjstvo. —
Iz uredništva in uprave.

Vigrednice! Še je čas, da sporočite svoje želje glede prihodnjega letnika Vigredi, kaj bi rade imele, kaj naj se izpusti, kaj naj se na novo upelje. Vigred je Vaša, zato nujno potrebuje uredništvo in uprava vaših želj in nasvetov. Konzorcij Vigredi bo prihodnje dni sklical anketo, da se o vsem porazgovori tudi s tistimi, ki našemu edinemu katoliškemu ženskemu listu žele največji razmah. Vaše želje pa se bodo v prvi vrsti upoštevale.

KONZORCIJ, UPRAVA, UREDNIŠTVO VIGREDI.

VIGRED

LETO XIII. LJUBLJANA, 1. NOVEMBRA 1935 ŠTEV. 11.

KATOLIŠKO UDEJSTVOVANJE

DUHOVNI PRISEDNIK (ASISTENT)

V vsaki katoliški organizaciji, na vsakem vodilnem mestu KA je od cerkvene oblasti imenovan duhovnik, ki je duhovni prisednik ali asistent.

Naloge.

1. *Z ozirom na hierarhijo:* Duhovni asistent zastopa avtoriteto hierarhije in deli njena navodila v tem krogu. Čuva tudi, da te zvesto izpolnjujejo. Te asistente imenuje sv. oče »sodelavce škofov« (5. sept. 1925).

2. *Z ozirom na članstvo:* Skrbi, da članstvo, zlasti pa voditelji, pridejo do popolnega krščanskega šolanja, da postanejo krepke opore hierarhičnega apostolata: »V bistvu stremijo asistenti in morajo stremiti, da izšolajo apostole«. (Pij XI. v nagovoru na škofijske asistente 19. sept. 1930.) To je predvsem naloga duhovnikov, ker »le tisti, ki s svetim posvečenjem postanejo služabniki Kristusovi in delivci božje skrivnosti, imajo vsa potrebna sredstva«. (Pismo na argentinski episkopat 4. febr. 1931.)

3. *Z ozirom na včlanjene zveze in ustanove:* Duhovni asistent je »duša združenja; on priganja k dobremu udejstvovanju in je vir vsakršne podjetnosti«. Ker je poleg tega KA na odlični način nadnaravna, zato mora vse njeno delovanje in življenje njenih ustanov pronicati nadnaravno mišljenje. Duhovni asistent mora, bodisi neposredno, bodisi posredno po voditeljih skrbeti za to, da se ta znak KA nikoli ne izgubi in ne izbriše s premnogih ustanov in izjav KA. Le to zagotavlja njen obstoj. »Dela cerkvenega asistenta niso nikoli brez vrednosti, ampak ostanejo, kakor ostane ljubezen našega Gospoda Jezusa Kristusa«. (Pij XI. 13. dec. 1928 v nagovoru na generalne asistente.)

Pomen. Pomen službe cerkvenega asistenta je razviden iz visokega, njemu zaupanega poslanstva in iz njegovih odličnih nalog. »Vsa vodila in panoge KA nosijo pečat tega, kar je božji Asistent zahteval in hotel«. (Pij XI. na škofijske asistente 19. sept. 1930.) V istem nagovoru je sv. oče združil celotni pomen in vso odgovornost njihovega poslanstva v eno besedo, ko je KA napotil, da asistentu govori: »V tvojih rokah leži moja usoda«. (Dalje prihodnjič.)

Peleasa:

ELZA VAN DER STÜCKEN

Ko je leta 1926. belgas hipoma padel, je bilo svetovnoznano kopališče Ostende in vsa belgijska obala preplavljena tujcev. Z izredno nizkim tečajem so se okoristili zlasti Holandci, Angleži in Švicarji. Globoko v spominu hranim edinstven sprehod ob morski obali od Wendyne do Blankenberghe. Na levi zelenkasto severno morje, pod mojim korakom pesek, tu in tam porastel z vresjem, tako značilnim za vso Flandrijo. Proti vzhodu lahno valovita pokrajina, preko katere veje hladen vetrič tudi poleti. Neizbrisen je od tedaj tudi spomin na Bruges, mesto umetnosti, ki je poleg prekrasnih cerkvá z grobom Karola Drznega in njegove hčerke Marije Bourbonske, postavilo tudi lep spomenik svojemu velikemu sinu Janu van Eyck-u. Tudi njegov brat in sestra še živita v spominu hvaležnih meščanov.

Ko sem leto zatem drugič prosila Belgijo gostoljubnosti, sem jo našla 15. avg. vso v zastavah, posebno Antwerpen je slavil Rubensa. Nisem pač tedaj slutila, da bom kdaj tu odkrila biserov, ki naj svetijo ženam iz dneva v dan, iz roda v rod.

Antwerpen, domovina slavnih mož umetnosti, ob Šeldi in Kanalu z okrog 600.000 prebivalci germanskega in romanskega pokolenja, je trdnjava in izredno bogato morsko pristanišče. Prekomorska trgovina pa je žal večinoma v angleških in ameriških rokah. Zadnji čas pa se uveljavljajo tudi domačini. V industriji zavzema brušenje diamantov prvo mesto in je v tem izpodrinila in daleč prekosiла amsterdamski trg. Svoje središče ima v borzi za diamante.

Poleg visoke šole za trgovino, prve v Evropi, ki pripravlja zlasti elito prekmorski trgovini, in ženske visoke šole za socialne vede, ki stoji pod visokim pokroviteljstvom katoliške univerze v Louvain, ima Antwerpen tudi več srednjih in strokovnih šol.

Antwerpen ima slavno preteklost v zgodovini umetnosti, pa tudi sedanost prav nič ne zaostaja za njo. Med drugimi delujeta tu oba Janssens-a in Wante.

Večina prebivalstva je katoliška. Antwerpen se imenuje tudi Marijino mesto. Tu delujejo jezuiti, dominikanci, posebno pa redemptoristi. Poleg katoličanov živi tu izredno veliko protestantov. Ti so naturalizirani Nemci, katere je bila svojčas privabila sem cve-toča trgovina in ugodna lega mesta.

Verske organizacije delujejo z neko, rekla bi, mladostno sve-žostjo in navdušenjem, ki je last le onih narodov, ki se zavedajo svoje moči, pri tem pa gledajo na temno svojo preteklost, iz katere so se priborili na življenja sončno stran.

Karitativna društva gospá so razširjena povsod. Ta imajo v Antwerpen prelepo navado, da obiščejo za časa poroda vsako mater: imovitejšo, da jo prosijo podpore za ubožne v istem položaju. — To pa ni vedno lahka naloga.

Tako sem prve dni maja 1928 čitala na pristojni občinski hiši oglas (cerkev in država sta ločeni, torej zaznamujejo rojstva občinski in ne župni uradi), da se je dne 30. aprila rodil zakoncema Vincente in Senta R. de A. sinček na Avenue de Belgique. Tako sem spoznala gospo Elzo van der Stücken, staro mater novorojenčka. Ker je bila protestantinja, je naše društvo dotlej še ni poznalo; vnuček pa je bil krščen katoliško.

Že po prvih besedah sem spoznala, da imam opraviti z ženo, dobro in plemenito. In nisem se varala. Moji obiski pri njej so se množili in bili vselej uspešni. Iz njih je vzrastlo prijateljstvo, ki se je le še poglobilo, ko sem spomladi 1929 doživela veliko in naj-večjo uro.

Kmalu nato sem slišala iz ust plemenite gospe tole zgodbo:

»Pred 60 leti sem se rodila v Berlinu, kjer je bil oče profesor na pravni fakulteti. Mati, rodom iz Monakova, mu je rodila 4 hčer-ke, jaz sem predzadnja. Frida, najstarejša, živi neporočena v Mona-kovem, druga, Greta, je v drugič poročena v onem delu Pruske, ki pripada zdaj Poljski, najmlajša in tudi že vdova kot jaz, stanuje v Gdanskem. Ko mi je bilo 4 leta, nam je umrl oče, še zelo mlad. Kljub svojim mladim letom je izdal dotlej dela, ki jih skrbno čuvam v svoji knjižnici, kot edino dedščino in najdražji zaklad. Mati ga ni dolgo preživela in ostali smo otroci sami in brez vsakega premoženja. Tedaj se je nek očetov prijatelj za nas zavzel in dosegel, da smo bile

radi očetovih zaslug sprejete in vzgojene v nekem berlinskem zavodu. Stroške je krila žena, ki je sedela na prvem sedežu v Nemčiji. Frida je postala pozneje učiteljica, ostali dve pa sta se kot jaz kmalu poročili. Leto moje poroke — bilo je pred 37 leti — je tu v Belgiji padel sneg, ki sem ga le še zopet videla lansko zimo (1928)!

Moj mož in daljnji sorodnik je bil industrijalec. Vedno smo stanovali v hiši, kjer sva se spoznala. Tam sva bila srečna. Prišli so otroci. Že 10. februarja 1892 sta se mi rodila dvojčka, Feliks in Senta. Z njima sem zopet zaživela svojo prvo mladost. Ker ju nisem mogla dojeti, sem najela dojiljo, mater dvojčkov, kakor sem bila jaz. Otroka sta se lepo razvijala. Dojilja je v hiši dočakala še Monija in Riharda. Tega sem na tragičen način izgubila, ko je štel komaj štiri pomladi. Takrat sem trpela, kot trpi vsaka mati, ko polagajo v grob del njenega življenja. Naš bogati jezik nima nobenega izraza za materino bolečino. Govori nam o vdovcih, o vdovah in sirotah, ni pa še našel besede, močne dovolj, da bi izražala materino žalost. Ta je proti naravi. Ne vzgajamo otrok svojega telesa zato, da bi jih polagale v grob. Zakaj naj zapremo oči, katere smo videle in gledale, kako so se odpirale luči?

To pa je bila šele priprava. V treh ostalih sem iskala nadomestila za enega izgubljenega. Nudila sem jim vse, kar sem mogla, žrtvovala sem dni in žrtvovala sem tudi noči. Prišla je ura ločitve. Feliks, namenjen za naslednika, je odšel v mlinarsko šolo v Nemčijo, Senta v internat na Angleško. Ostal mi je Moni. Ta je bil posebno nadarjen ter se je po končanih humanističnih študijah odločil za jezike in za zgodovino umetnosti. Tudi on je odšel. Izročila sem ga Fridi v Monakovem v varstvo. Še imam shranjene rokopise, ki pričajo o njegovem talentu. Pa saj je vsaki materi lastni otrok najlepši, najgenialnejši!

Tudi Senta je prišla pozneje v Nemčijo in se tam zaročila. Izbruhnila pa je svetovna vojna ter nam prečrtala vse naše načrte. Feliks je moral takoj pod orožje, Moni kmalu za njim. Senti je padel zaročenec, ona sama pa je zbolela na tuberkulozi ter prebila odtlej vsako leto po šest mesecev v Švici, najprej v Dawos-u, nato pa v Lessin-u. Belgijo so zasedli Nemci. Ne bom govorila o grozotah. Te so in bodo opisovali drugi. Kolikor nas je ostalo v Belgiji, smo se oklenili našega kardinala Mercier-ja, katoličani, protestanti in anglikanci, prav tako kakor židi. Ta je že mislil na bodočnost, ko je pozivljajal pogum svojih rojakov ter že l. 1916. spominjal na slavnosti,

ki se bodo obhajale šele prihodnje leto. »Čez 14 let,« tako nam je ponavljal, »bodo naše cerkve zopet sezidane in široko odprte. Mnóžica bo silila v nje. In naš kralj Albert, pokonci na svojem prestolu, bo klonil svoje neutrudljivo čelo s svobodno kretnjo pred Veličanstvom Kralja vse kraljev. Kraljica in principi ga bodo obdajali. Slišali bomo zopet odmev naših zvonov in pod oboki svetišč bodo po vsej deželi Belgijci, roko ob roki, obnavljali prisego Bogu, svojemu vladarju, svoji prostosti, medtem, ko bodo škofje in duhovniki, posredovalci med Bogom in narodovo dušo, v skupnem elanu zapeli ‚Te Deum‘.« To nam je ponavljal in stali smo okrog njega, kot okrog svojega očeta. V meni pa se je jelo nekaj oglašati, česar poprej nisem poznala. Prisluškovala sem tem tajnim utripom, ki so živeli in rastli. — Moja sinova sta stala v vrstah sovražnikov moje domovine. — Za vse to nisem našla umevanja nikjer, celó moj mož, tako dober in ves obziren, mi je takrat postajal vsak dan bolj tuj. In, ko sem bila ravno na tem, da se odpeljem v Švico, kamor so me klicali, ker se je Senta borila s smrtjo, dobim poročilo, da je Feliks, zadet od nemške krogle, padel pri Dunkerque-nu. Bog zahteva včasih od mater skrajnih žrtev. Preživeti svojega otroka, včasih svoje otroke! Novorojenčka utrga iz zibelke, mladenko, mladeniča v žarkem blesku prve mladosti, ki je pomlad lepote, in vendar, ko je krvava sulica prebodla mojo dušo, mi je ostala še ena in poslednja govoric. Zatekla sem se tja, kamor že devetnajststo let romajo vsi tisti, ki trpe, ki so zapuščeni od svojcev, sužnji v svojih verigah, jetniki v celicah, mati brez kruha za svoje otroke, vse te bolečine snemajo križ, ga primejo in poljublajo, in ob njegovih nogah jokajoč, najdejo tam tolažbe in upanja, katerega jim svet ne more več vrniti.

Svetovna vojna se je končavala. Zmage je dočakala tudi Senta. Moni se je že vračal domov. Kako so bili zadnji dnevi še dolgi! Ko je junaško prenesel vse napore in vse nevarnosti, ga je na poti domov napadla hripa in v bolnici v Marseille-u je tudi on daroval svoje mlado izvljenje na oltar domovine, ki pa ni bila moja domovina. Očetovo srce ni moglo prenesti te silne bolečine. Doboletelo je pred časom, vendar še doživelo marsikaj, preden je odšlo v boljši svet, tja, kjer ni solz ne trpljenja, kjer ni umiranja ne ločitve.

Senta se je po končani vojni še par let zdravila v Švici, tam spoznala nekega španskega plemiča, potomca strogo katoliške družine. Bil je enajsti otrok matere, ki mu je še živela v Tolozi in tudi njemu je tuberkuloza ogrožala življenje. Oba sta kot po čudežu ozdravila.

Senta je postala katoličanka in njen mož je sedaj gospodar našega mlina, tam tik ob kanalu. Moj mož je še doživel njeno poroko in tudi prvega vnučka še pokopal. Potem pa je odšel za njim tudi sam. S Sento sem ostala sama. Miguel, deček, ob čigar rojstvu sva se spoznali, mi je edina tolažba, posebno odkar mi je Večni odvzel levo oko in mi na desnem oslabil vid. Od tedaj sem zapustila mesto in se z Migueljem naselila tu sredi božje narave, da tem bolj gledam to zemljo, ki mi je postala draga in sveta, odkar je srkala gorko kri mojega

sina in sprejela v svoje naročje vse, kar je bilo iztrganega mojemu naročju. Na njej bom čakala, da me pokliče njen Stvarnik tja, kjer bom zopet videla vse svoje drage in dobila odgovor na tisti veliki: *Z a k a j ?*«

Sliki manjka še palmove vejice.

Dobra gospa, ki je med tem pripovedovanjem večkrat vzdihnila, vendar pa ohranila tisti globoki mir, čigar odsev sem opazila na njenem materinskem nasmehu, je skrbno zakrila cvet in sad svojega trpljenja: Zvedela sem, da je na kraljevski način poplačala doviljo in oba otroka, ki sta bila, kakor je sodila, radi njenih miljenčkov, prikrajšana na hrani že v prvih dneh

življenja. Oba je vzgojila: sin je zdaj uradnik pri njenem zetu, hčerka pa, ki je obiskovala obrtno šolo, šiva za njeno družino proti dobremu plačilu. Materi je dobra gospa omogočila nakup majhne hiše v okolici Antwerpen, kjer preživlja jesen svojega življenja brez skrbi.

Tako naj bi bila plačana vsaka dovilja in ne prišlo bi do tako žalostnih resnic, da brezvestne matere puste piti svoje malčke iz prsi, ki so našle svojo rodovitnost v grehu. Iz njih ti revčki vsrkavajo tudi vsa tista slaba nagnjenja, katera bi toliko drugih mater gasilo z lastno krvjo. Hvala Bogu pa se znanost trudi in pripravlja novorojenčkom, ki so oropani materinih prsi, hrane, tečne in zdrave, in s tem so dovilje že skoro izginile.

Gospa van der Stücken je tudi svojim nastavljenecem in uslužbencem dobra mati. Zadnji čas podpira katoliške cerkve in lajša človeško trpljenje povsod, kjer le more. Vsako leto obiše parkrat skupni

grob sinov, kamor ponese cvetja in zelenja, katerega so natrgale in povezale njene dobre materinske roke. Z Migueljem obhodi dnevno vso lepo okolico, ki se razgrinja lepa in cvetoča okrog njenega prijetnega doma. Poznata vsako stezo, znano jima je vsako drevo. Po večerih pa, ko mali Miguel že zdavnaj sladko sanja, sedi stara mati še v svoji knjižnici in se poglavlja v dela velikih evropskih mojstrov besede. Častno mesto v njeni knjižnici zavzemajo dela njenega očeta, poleg njih pa se vrste debeli izvodi zgodovine umetnosti, katere je listal njen sin, ko je bival v Monakovem, kamor ga je bilo gnalo neodoljivo hrepenenje po vsem lepem in neskončnem.

Morda bo ročica malega Miguelja prijela kdaj desnico svoje stare matere in jo povedla tja, kjer bo vse njeno delovanje ožarjeno v luči presvete Evharistije. Dal Bog, da se po svojem vnučku približa katoliški Cerkvi, kot jo je smrt sinov približala domovini Belgiji!

Beloglavec-Kranjc Draga:

POZNA JESEN

V jesenskem vetru listje se lovi;
v slovo poslednjič rahlo pošumeva,
z rumenim plaščem mokro prst odeva,
(morda jo umirajoč ogreva?)
potem s poljubom mrtvim v hlad zaspi.

Iz gozda pripodi se jata vran:
hreščeče, hripavo kale tišino
in zopet odlete v neba sivino.
Bolno je, ko da sem zašla v tujino
in mi kraj je nepoznan.

V jesenskem domotožju zemlji bi v objem
se vrgla in bi v njej zaspala;
o zarjah, ki mi niso smele vziti, bi sanjala,
a nisem bitke še dobojevala,
brez zmage k miru nočem in ne smem.

PETO KOLO

(Konec prih.)

VLAK

Minile so počitnice. Sprejeli so me v učiteljsko šolo. Stala sem na njenem pragu brez vseh sredstev. Niti za knjige ni bilo.

»Vozila se boš z vlakom.«

Neznan strah me je obšel. Ljudje čudno sodijo učence, ki se z vlakom vozijo v šolo. Vsi so pokvarjeni. V šoli se slabo odrežejo.

»Ni pomoči. Vozila se boš z vlakom.«

In sem se vozila. Kdo bi ne potegnil na zadnjem klanecu?

Zgodaj zjutraj sem vstajala, tekla napol v spanju na kolodvor in vstopila v železniški voz. V železniškem vozu vidiš, kar hočeš:

Dijaki, ki se vsak dan vozijo kot ti, se uče, spe, se pretepajo, kregajo, šahirajo, kvartajo, preklinjajo, kade...

Delavci, s še od včeraj umazanimi obrazi, topo gledajo skozi zameglene šipe, ali pa kvantajo.

Branjevke prenašajo vreče piščancev in košare jajc ter jih skrivajo pod klopi, potnikom za noge.

Zaljubljeni se nemoteno ljubijo.

Potniki, ki malokdaj potujejo, vso pot jedo.

In ti imaš premalo zraka, premalo prostora in nič miru, pa greš v šolo. Dolgo uro se voziš. Ob sedmih si že v Ljubljani. Koleginje še spe takrat. Do osmih spišes naloge. Ko pridejo prve dekleta v šolo, si izposodiš knjige in prebereš lekcije. Med urami se ti kdaj zazdeha. Profesor je užaljen. Pokliče te in vpraša te zato in te potem sodi:

»Ta se vozi. Nima časa za študiranje. Druge muhe ima.«

Kadar niso herbariji v redu, si zopet kriv ti, ki se voziš iz vasi in imaš ves rastlinski svet pri rokah.

Ko je odmor, se vse pogovarja o včerajšnji premieri v operi, o solistu, ki je gostoval, o novi formi klobukov, o letošnjih plesih, a ti moraš molčati in nimaš niti 50 par, da si z žemljico zapreš usta.

Vse to sem jaz grenko čutila.

Vsako dopoldne mi je bilo predolgo, popoldne še daljše. Ko sem se zvečer vsa izmučena pripeljala domov, gotovo nisem mogla sestri h knjigam.

Prisluškovala sem večerom, vodi v potoku, vetru v vejah in sanjalo se mi je o kralju, ki nekoč odreši zakleto peto kolo.

BELE VRTNICE

(*Nadaljevanje.*)

Ta pogovor v klubu je Milana razočaral. Dan za dnem je pričakoval, da mu Drago javi, da je zavrzel svoja načela in ga vabi k poroki. Zdaj pa to! In Milan je toliko žrtvoval, da ga osreči!

Ni bilo naključje da je primarij Holzer ravno Vando poslal tja gori. Bilo je to Milanovo delo, ker je hotel pomagati prijatelju do sreče. Kajti, da je sreča imenovati svojo tako dekle, kakor je Vanda, o tem je bil prepričan. Ves čas je ugibal, kako bi mu pomagal.

Slučaj mu je prišel na pomoč. Ko je nesel Dragovo pismo očetu, je v laboratoriju opazil — njo. Bil je silno iznenaden, a na videz se ni zmenil za njo. V resnici pa je bil razburjen in znova je nastal v njegovi duši boj. Bil je prepričan, da mu je slučaj prišel nasproti, da lahko pomaga prijatelju, a tudi zanj je bila stvar ugodna. Sedaj ko je vedel, kje in kaj je Vanda, zdaj bi mu polagoma že uspelo priti ji bliže. Obenem pa je čutil, da je Vanda s tem poklicem najjasneje izdala svojo srčno skrivnost. Le res velika ljubezen jo je mogla naginiti, da si je izbrala ravno ta poklic. Hotela je biti ljubljenumu enaka. Torej bi se mogoče vseeno zaman trudil.

Milan se je nekako vdal v misel, da je Vanda zanj nedosegljiva in sklenil je — zvest svojemu načelu — pomagati prijatelju. Ves ta boj se je vršil in končal v hipu. Takoj nato je vljudno pozdravil očeta in ga prosil za kratek razgovor.

Primarij Holzer je ljubil sina, dasi mu je napravil kot študent nemalo skrbi. Odkar je bil nastavljen za profesorja in postal samostojen, se pa ni več vtikal v njegove zadeve, razen če je sin sam prišel k njemu in ga prosil bodisi za nasvet, ali za pomoč. Tudi ta dan je pričakoval kaj podobnega, zdelo se mu je celó, da bo nekaj važnejšega. Peljal ga je v pisarno, mu ponudil stol in se vsedel njemu nasproti. Na njegovo veliko začudenje pa je Milan segel v žep in mu izročil — prijateljevo pismo. Prebral ga je in vrgel na pisalno mizo.

»Samo zato si prišel?«

»Da, oče; obljubil sem Dragotu, — saj veš, da je moj najboljši prijatelj — da bom posredoval za njega pri tebi.« In pripovedoval je očetu o vsem, kar mu je Drago zaupal in pripomnil, da bi bilo pač najbolje, če bi oče odločil Vando za nadzornico. Če je zmogla na-

vadno službo strežnice, bo zmogla tudi nadzorniško in — katera druga bo bolj odgovarjala Dragovim željam?

Milan se je tako goreče zavzel za prijateljevo zadevo, da se je staremu, izkušnemu očetu zdelo sumljivo. Tudi je opazil, da je sin razburjen. Ni se mogel vzdržati, da ga ne bi opomnil:

»Malo čudno se mi zdi, da siliš ljudi k sreči! Če Drago sam ne spozna, kaj je bolje zanj in za njo, je tako vse zaman.«

»Drago dobro ve, da je Vanda njegov vzor, toda njegova tanko-vestnost in zvestoba do načel ga ovirata, da ne stori tega, po čemer hrepeni srce. Zato jo pošlji k njemu, vsak dan naj jo vidi in občuduje — —. Papa, ne glej me tako sumljivo! Vem, da ti ne gre v glavo moje ravnanje, zato ti bom povedal, zakaj sem tako velikodušen. Jaz sam sem ljubil Vando mogoče bolj ko Drago. Skušal sem se ji večkrat približati, preden sem sploh vedel, da je tukaj strežnica in preden mi je Drago izdal svojo skrivnost, a bilo je zaman. Niti tega nisem dognal, kdo in kaj je. Potem pa sem obiskal Dragota. Na njegovi pisalni mizi je stala njena slika. Bil sem tako pameten, da se nisem izdal. Drago mi je šel na led in mi vse povedal, to se pravi, kar je sam vedel. S čim se bavi, pa ni vedel. No — in jaz sem jo danes videl tu — —.«

»In?«

»Kot Dragov prijatelj te prosim, pošlji mu jo gori — —.«

Oče je gledal sina, ki je razburjen stopal po sobi. Čutil je, da mu je ta stvar segla globoko v srce. Ker ga je ljubil in tudi želel, da se čimprej odpove lahkomišljenemu življenju samca in si ustvari miren dom, je poizkusil z nasvetom:

»Kaj pa, Milan, če pustim Vando raje tu? Ako Drago bolj uva-žuje načela kot njeno in svojo srečo, čemu ga siliti? Povem ti, da bi mi bila Vanda dobrodošla sinaha . . .«

»Ne, oče, nikdar si ne bi odpustil te sebičnosti. To bi bilo izdajstvo prijateljstva, ki bi mi prav nič ne koristilo. Vem, da ga Van-da ljubi, zato bom storil vse, da jo osrečim — brez ozira na lastno srečo.«

»In — če ti vseeno ne uspe?«

»Če se mi to res ponesreči, če bo torej Drago nespameten, — tedaj ji bom priznal vse in dobil lepo košarico. Ženske, kot je Vanda — ljubijo samo enkrat.«

»Ljubijo, da. Možijo se pa tudi take. Vidi se, da nisi posebno študiral ženske duševnosti. Čim bolj idealna je ženska duša, tem bolj

hrepeni po čisti ljubezni. Ljubezen zopet zbudi v njej tisti močni klic po materinstvu in ta klic je navadno močnejši kot klic ljubezni same. Zato se neredko zgodi, da se take ženske poročijo ne iz ljubezni do moža, ampak iz ljubezni do potomcev. Večkrat so to najboljše žene.«

»Kaj bi mi koristila žena, ki me ne ljubi?«

»Ljubezen pride. Ne sicer tista prva, očarljiva in vriskajoča ljubezen, ampak ona druga, trezna, resna in plemenita, ki jo vzbudi medsebojno spoštovanje. Verjemi, sin, prva mine, prvo je mogoče pozabiti, preboleti, druga pa je zelo važna za družinsko življenje, za zakonsko srečo.«

»Hvala, papa, za tvoj nasvet. Torej pošlji Vando gori in potem bomo videli.«

»Kakor hočeš!«

* * *

Ta dogodek je stal pred Milanom, ko se je vrnil iz kluba. Živo se ga je spomnil, spomnil tudi, kaj je pretrpel tiste dni, preden je zopet našel svoj mir. Edino zavest, da je ravnal po svoji vesti, da je prinesel žrtev prijatelju in njej, mu je lajšala srce. In zdaj je zvedel, da se je trudil zaman.

Prevzelo ga je nanovo tisto čudno hrepenenje po njej in sklenil je obiskati prijatelja, prepričati se o stanju stvari in izvesti svoj zadnji načrt. Svojemu načelu je dovolj zadostil.

Tako je spet enkrat sedel na svoj avto, oddrdral v hrib in se ustavil pred zdraviliščem. Prvo, kar je opazil, je bil lep napis nad glavnim vhodom. Krasno so blestele pozlačene črke, ki jih je obsevalo sonce: »Orlovo gnezdo«.

»Lep napis, ko bi bil resničen. Stavim, da je to Vandina ideja,« je mrmral Milan sam zase. Prihitel je hišnik in se mu ponudil za vodnika. Milan se mu je zahvalil, češ, da bo že sam našel gospoda primarija in njegovo stanovanje.

Drago je slišal, da se je avto ustavil pred vhodom in uganil, da je spet kak obisk tukaj. Nič kaj veselo ni zvenel njegov: »Naprej!«, ko je potrkalo. Ko pa se je pri vratih prikazal Milan, se je Drago zelo razveselil. Milan, da, to je nekaj drugega. Pristrčno ga je pozdravil.

»Da si se me vendar enkrat spomnil!«

»No, da. Kot prijatelj si štejem v dolžnost, tu in tam pogledati, če nisi že zarjavel v tem pustem, gorskem gnezdu?«

Drago se je veselo smehljalo. Na obrazu mu je ležala zadovoljnost.

»Ni tako hudo, kot misliš. Predvsem nisem tako osamljen...«

»No, osamljen? To tako vem, da je okrog 500 ljudi tukaj gori. Ampak, ti si vendar le sam, ker tu nimaš sebi enakih, nimaš nikogar, s katerim bi bil domač.«

»Misliš?« je rekel Drago in stopil k telefonu. Pozvonil je in vzel slušalo. Milan je seveda takoj uganil, s kom Drago govori, dasi je slišal samo to, kar je govoril Drago:

»Prosim, pridi k meni, obisk je tu.«

— — — —
»Boš že videla!«

— — — —
»Ne, danes napravimo počitek.«

— — — —
»Da, Vanda!«

Drago je obesil slušalo in se vrnil k prijatelju. Milana pa se je polotil čuden nemir; da ga prikrije, je spraševal:

»Ali nisi rekel ‚Vanda‘?«

»Da.«

»Torej je tukaj? Kot gost?«

»Ne.«

»Kot pacientinja?«

»Ne.«

»Vraga! Menda se nisi skrivaj oženil?«

»Tudi ne!«

»Potem pa ne vem. Da bi mislil kaj slabega, te preveč poznam. Vendar je očitno, da tudi v teh prostorih vlada ženska roka, izvrsten ženski okus in — —«

Prenehal je, ker je zaslišal v predsobi lahke korake. Takoj nato je potrkal in na poziv obeh je vstopila v sobo Vanda. V lepi, svetlo modri popoldanski obleki, ki je bila preprosta in vendar elegantna, brez vsakega lepoticja razen ure zapestnice, je bila nad vse prikupljiva. Oba prijatelja sta se dvignila in Drago je predstavil prijatelja:

»Moj prijatelj Milan, o katerem sem ti že večkrat pripovedoval in tebi, Milan, predstavljam tu gospodično Vando Dragovičevo, tukajšnjo nadzornico, svojo desno roko in — da boš rešen vseh vprašanj: to je moj tovariš, sodelavec, skratka — vse!«

Močno je bilo Milanu srce, ko je držal njeno roko v svoji in ni si ji skoro upal pogledati v oči. Zbral je vse moči, da se ne izda. Vanda je slutila boj v duši mladega moža in uganila še več. Mirno in vendar ljubeznivo ga je nagovorila:

»Ker je Drago tako odkritosrčen proti vam, sem prepričana, da imam res prijatelja pred seboj. Pozdravljeni! Sicer pa se menda ne vidiva prvič.«

»Res ne. Če bi bilo po mojem, bi bila že davno prijatelja. Drago res nima boljšega prijatelja od mene, dasi tega sam ne ve. In če vam zatrdim, da je moja največja želja — biti vaš prijatelj, mi mogoče tudi ne boste verjeli?«

Uprla je vanj svoj jasni pogled in zdelo se mu je, da mu gleda v dušo. Nato pa je rekla resno in toplo:

»Verjamem vam. Dragov prijatelj je tudi moj!«

Sklonil se je nad njeno roko in jo toplo poljubil. Odtegnila mu je roko in se obrnila k Dragotu:

»Prosim, ne dajta se motiti. Grem v drugo sobo in pripravim čaj.«

»Ali ne smeva s teboj?« je vprašal Drago, ki je želel pokazati Vando v vsej ljubkosti skrbne gospodinje.«

»Če vaju ne moti, lahko!«

»Saj nimam nobenih skrivnosti! Vsaj pred teboj ne!«

»Saj tudi nisi človek, ki bi znal skrivnosti skrivati ali — odkrivati,« se je vtaknil vmes Milan. Nekaj je bilo v njegovem naglasu, da ga je Vanda pogledala in Milan je gledal v njo. Kot bi odkrivala dušo drug drugega. Drago pa se je smejal:

»Jaz, da ne znam skrivati skrivnosti? Pa sem jo še pred teboj skril!«

»Slabo si jo skril,« je mrmral Milan, a tako tiho, da ga Drago ni slišal. Bil je ves zamaknjen v Vando, ki je pripravljala čaj. Tudi Milan jo je opazoval in zdelo se mu je, da so v tem času, odkar je ni videl, postale njene oči še bolj globoke, da je njen pogled še bolj očarljiv ko prej. In še nekaj je opazil: Kadarkoli se je nasmehnila, se ji je ob pojavila ob ustnici nekaka posebna zareza, nekaj, kar bi imenoval izraz bridkosti in radosti obenem. Milan je bil dober poznavalec žensk, zato je vedel, da tako potezo zariše v mlad obraz le razočaranje, ali pa skrita bol.

Vse drugo na Vandini, njeno obnašanje, njen nastop in vsaka njena beseda je govorila o sreči in zadovoljnosti, le tista poteza ob ustih in njen globoki pogled je — ugovarjal.

Združil je svoje opazovanje s tem, kar mu je rekel oče in bil docela prepričan, da Vanda ni srečna, da njena duša ni mirna, da je v njej skrita bol, ki jo pa skrbno skriva.

Iz teh misli ga je vzdramil Drago, ki se je vrnil na prejšnji pogovor.

»Včasih se človeku dozdeva, da ima celó sam pred seboj skrivnosti, tako neumljivo nam postane naše lastno ravnanje.«

»Gospodična Vanda, ali imate tudi vi svoje skrivnosti?« je vprašal Milan in jo pazljivo motril.

»Mogoče!« je rekla smehljaje. »Pravijo, da ste dober presojevalec in poznavalec. Uganite!«

»Uganil bi, če dovolite, da vam za hip pogledam v oči.«

»Prosim!« je rekla in vprla vanj svoj pogled. Milan se je začudil. Njen sicer tako jasni pogled je bil skoro neprodiren — kot bi bil zastrt s tenčico, in na njen obraz je legel za hip bolesten smehljaj. Čez hip pa je oboje izginilo in Vanda je bila kot prej. Z mirno roko je nalivala čaj in vprašala:

»Kaj so vam povedale moje oči?«

Milan je pomislil. Čutil je, da se osmeši, ako reče, da ni videl ničesar. In osmešiti se pred njo ni hotel za nobeno ceno. Zato je prepričevalno rekel:

»Vaše oči so mi povedale, da imate tudi vi svojo skrivnost, toda nočete, da bi kdo, razen vas, vedel za njo.«

Ob teh besedah je Vanda prebledela in njen hitri, začudeni pogled mu je potrdil, da je zadel prav. Preden pa je odgovorila, se je vmešal Drago:

»Uganiti, da ima kdo kako skrivnost, ni težko, ampak uganiti kakšna je, to je pa nemogoče.«

»Ni nemogoče!«

»Torej vi mislite, da bi uganili mojo skrivnost?« je vprašala zdaj Vanda in ga pogledala boječe-neverjetno. Ni je hotel mučiti in zato je namesto odgovora citiral znan hrvatski izrek:

»Zaklela se zemlja raju,
da se svake tajne znaju.«

»Ali znate ugibati?« jo je vprašal nato.

»Ne vem. Včasih mi uspe, včasih ne!«

»No, uganite, o čem sva govorila, preden ste vstopili?«

»Mislim, da bi uganila, če bi vedela, kdo je vodil besedo.«

»Kako to?« sta se začudila oba hkrati.

»No, če je govoril Drago, je govoril o medicini, če ste pa vi vodili besedo, gospod Milan, se je pogovor sukal okrog žensk.«

Ta Vandina modrost je izzvala v obeh smeh in dobro voljo.

»No, ali sem uganila?«

»Popolnoma ne! Ampak dobro ste povedali.«

»Saj je uganila!« je trdil Drago.

»Pa ni. Prvič nisva govorila o ženskah, ampak o ženski, hočem reči o gospodični, kar nikakor ni vseeno in — začel nisem jaz, ampak ti.«

Vprašujoče je gledala Vanda zdaj enega zdaj drugega.

»Govorila sva o tebi,« je povedal Drago.

»O meni? Zdaj sem pa res radovedna, kakšno gradivo vama daje moja osebnost?«

»O, neizčrpno!« je hitro rekel Milan. »Če ve toliko lepega povedati celó Drago, ki je skoroda slep in gluha za vse, kar se ne imenuje medicina, kaj bi vedel šele jaz, ki . . .«

»Ki si strokovnjak v presojanju žensk,« je dopolnil nedokončani stavek Drago.

»To pa. Dobro poznam njih vrednost. V tem mi še nisi kos.«

»Tudi ne želim. Dovolj mi je, da poznam Vando, za druge se ne brigam.«

»Drznem se trditi, da tudi Vande ne poznaš, vsaj popolnoma ne. Da, vkljub vsakdanjemu občevanju z njo in, oprostite, gospodična, moji predrznosti, vkljub svoji ljubezni, je še nisi popolnoma spoznal. Še so na njej svojstva, o katerih se tebi niti ne sanja.«

»Imate prav, gospod Milan,« se je vmešala Vanda. »Drago opaža in vidi le moje dobre lastnosti, za moje nepopolnosti je slep in gluha.«

»Ali, gospodična Vanda,« je vzkliknil Milan, »ne sodite me krivo! O nepopolnostih ali slabih svojstvih tu sploh ni govora. Ako bi bil to mislil, bi ne bil rekel ‚vkljub‘, ampak ‚iz ljubezni‘. Ne! ne! Mislim sem na — vašo skrivnost, gospodična.«

»Kakšno skrivnost? Pusti vendar te neumnosti!« je menil Drago in porinil prazno skodelico v stran.

Milan pa je, ne da bi naravnost gledal v njo, opazil, kako spreminja Vandin obraz barvo. Obrnil se je naravnost k njej in vprašal skoro sočutno:

»Ali naj povem temu hladnemu človeku, da skrivnost trpečega srca ni nobena neumnost, temveč važno življenjsko vprašanje, ki bi se ne smelo prezreti?!«

»Ne, ne povejte! Uganil in spoznal bo sam, če bo — mogel.«

»In če ne?«

»Potem ostane moja skrivnost nerešena,« je rekla odločno in se dvignila. »Čas je, da grem k počitku. Saj dovolita?«

Oba sta se dvignila. Milan ji je hitro poljubil roko:

»Lahko noč, gospodična!«

Drago pa je šel z njo do vrat in ji, ko je že bila zunaj, želel isto.

»Kaj je ne spremiš?« se je začudil Milan in se približal. Drago se je nekako zavzel ob tem vprašanju, a Vanda, ki je to slišala, se je vrnila in pojasnila:

»Drago me ne spremi, ker bi s tem povzročil neopravičen sum pri ljudeh. Zdi se mi, da vam je Drago pozabil povedati, da sva samo v teh prostorih in tudi le, če sva sama, ‚Vanda‘ in ‚Drago‘. Tam,« pokazala je na glavno poslopje, »tam sva ‚sestra Vanda‘ in ‚gospod primarij‘.«

»Kaj? Mogoče se celó vičeta?«

»Naravno. Toda, zdaj veste dovolj. Če hočete, me lahko spremite, vam ne brani vaša čast.«

»Z veseljem!« in že je stal ob njej. To pa Dragotu ni bilo prav in se je tudi pridružil.

Spremila sta jo do njene sobe in ji želela: »Lahko noč in prijeten počitek!« Nato sta se vračala. Pred vhodom se je Milan ustavil. Ni se mu ljubilo v razsvetljeno sobo. Bilo je tako prijetno zunaj. Večerni molk ga je vabil.

»Ostaniva raje nekoliko zunaj!«

»Če hočeš, pa ostaniva. Greva tja v park,« je pritrdil Drago. In šla sta.

Lep večer je bil. Luna je posrebrila s svojim svitom vso okolico, krog in krog je skrivnostno šumel gozd, zrak je bil prepojen s prijetnim in omamljivim vonjem.

Z vso dušo se je vdal Milan sladki, čarobni opojnosti. Njegov duh se je dvigal v daljni svet, v carstvo sanj. Vse drugo je izginilo.

Drago ni bil tako razpoložen in njegova resna narava skoro ni poznala take čuvstvenosti. Vendar se je tudi njemu odpiral nov svet, ne sicer skrivnostni svet sanj, ampak drug, ne manj čaroben in vabljev. Zdravnik je utonil nekje v temi; Drago je — mogoče prvič v življenju — hrepenel, želel in sanjaril kot — človek, kot mož.

(Konec prih.)

IDI... BRON...

Večerni zvon na dan vseh mrtvih... Kakor srce moje, ki se izgublja v labirintu nesrečnega življenja, tako se i ti, bron, izgubljaš v temini noči. Kolika melanholija me navdaja! Leta nepopisne sreče mi brze v spominu in žalost nezabnih spominov mi gloda in polni dušo. Roke mi segajo po tvoji sliki, o mati... Zvoni... Sladka melodija... Sladki akordi... idite, idite daleč, daleč... h gomili moje mamice!

Z vašo nemo govorico ji povejte moje gorje; govorite ji o neskončni bolesi, ki uklepa ubogo moje življenje! Spomnite jo, da je pustila na svetu hčerko, ki zaman hrepeni po njenem objetju, po eni sami materinski nežnosti, zaman išče malce utehe, malce pozabe...

O, bron, ne brzi dalje, ne da bi me poslušal; ne bodi gluha napram mojim prošnjam: vsprejmi v svojo melodijo moje solze, moje strto srce in dvigni se potlej v nebeško atmosfero, k mamici! Razjasni ji večno moje bol in neskončno moje ljubav...

La:

SV. ANGELA MERICI (* 1474, † 1540) IN NJENO DELO

(Ob 400-letnici uršulinskega reda.)

Leotošnje leto, ko obhaja uršulinski red štiristoletnico svojega obstoja, je nujno, da tudi slovensko ženstvo, ki je neposredno ali posredno prejelo svojo izobrazbo v uršulinskih šolah, pogleda začetnico uršulinskega reda, sv. Angelo Merici.

Rojena je bila okoli 1470. leta v Desenzanu na obali Gardskega jezera. Starši niso bili posebno premožni, pač pa obdarovani z vsemi zmožnostmi, ki so potrebne za dobro vzgojo otrok. Imela je šest bratov in sester, ki so vsi stremili že v zgodnji mladosti po svetem življenju. Gospod je vzgajal njeno dušo s čitanjem življenja svetnikov, pa kmalu tudi s preizkušnjami. Vsa se je predala Bogu, sam jo je učil moliti, vlivaj ji je v dušo neodoljivo željo po presv. Evharistiji in še z željo pomagati bednim. Da more zbrano moliti, se skriva v samoto; da ostane čista se posti in mrtviči; da uniči svojo telesno lepoto, umiva krasne plave lase s sajami in lugom. Da bi smela čim pogosteje k sv. obhajilu, se vpiše v III. red sv. Franciška. Na njo se obračajo vsi siromaki in za vse najde njena prosvitljena duša uteho in pomoč. A zaradi tega nikoli ne zanemarja svojih domačih dolžnosti kot hči in sestra. Kadar njene tovarišice počivajo, Angela kleči in moli. Tako se pripravlja na svoje poslanstvo.

Polletnega popoldneva 1497, ob času, ko so tovarišice počivale od dela v hudi vročini, a je Angela zopet molila, je videla prikazen, podobno kakor očak Jakob: na lestvi, ki je segala od zemlje do neba, so stopale device, kot neveste okrašene in angeli so jih spremljali, skrivnostni glas pa ji je rekel: »Angela, ne boš umrla, preden ustanoviš v Bresciji družbo devic, kakor si jih zdaj videla.« To kal božje volje je Angela nosila štirideset let in štirideset let pripravlja Bog njeno srce, ki naj postane srce matere mnogim dušam in srce svetnice.

Sv. Angela Merici.

dobi vzporedno vrši svoje poslanstvo, kakor moška družba sv. Ignacija Lojolskega. Prvi namen novoustanovljene družbe je, da se bori proti krivoverstvom in poganskemu mišljenju z vzgojo ženske mladine in širi kraljestvo božje z deli usmiljenja. Nekaj povsem novega za tedanje razmere, zlasti za ženstvo, ki mu je svet odrekal vsako izobrazbo.

Ustanoviteljica je umrla že 27. januarja 1540, ko je bila ustanova že precej utrjena. L. 1768. ji je bila dodeljena čast oltarja, l. 1807. je bila prišteta svetnicam.

Zamisel ustanovitve ženskega reda z ne samo duhovnim, ampak tudi praktičnim udejstvovanjem je dala pobudo za ustanovitev še drugih ženskih redov in ustanov za poučevanje in vzgojo ženske mladine. Dejstvo je, da se je uršulinski red zelo naglo širil po Italiji, Franciji, vsej Evropi in po vsem svetu. Ni pa vrednost in prednost kakega reda v tem, koliko ima članstva in koliko samostanov, ampak v tem, kako more in zna služiti Cerkvi. Duh, ki ga je ustanoviteljica v svoji oporoki zapustila uršulinskemu redu, je duh prilagodiivanja željam Cerkve. In prav to je skrivnost tako lepega razvoja reda. Že l. 1561. je osrednji samostan v Bresciji imel 400 redovnic. Ob koncu 16. stoletja je bilo v Italiji dvanajst samostanov. Z veliko naglico so se širile enake ustanove v Franciji. L. 1612. je papeška bula Pavla V. pripoznala uršulinskemu redu značaj verskega reda in mu dala vse privilegije velikih redov: svečane verske obljube in papeško klavzuro. Kot take samostanske hiše so se ustanovili uršulinski zavodi v Belgiji, Nemčiji, Avstriji, Ogrski in Poljski.

L. 1702. so prišle uršulinke v Ljubljano, kjer jim je grof Schellenburg pripravil dom (samostan) s cerkvijo na lepem trgu, ki se izza znanega kongresa 1812 imenuje Kongresni trg. Tu se je samostan v dobi več kot dveh stoletij razmahnil na obe strani cerkve in ima prostora za skoro dva tisoč učenk, ki so porazdeljene od otroškega vrtca, osnovne in meščanske šole do gimnazije in učiteljišča in je v zadnjem času notri tudi konvikt za visokošolke.

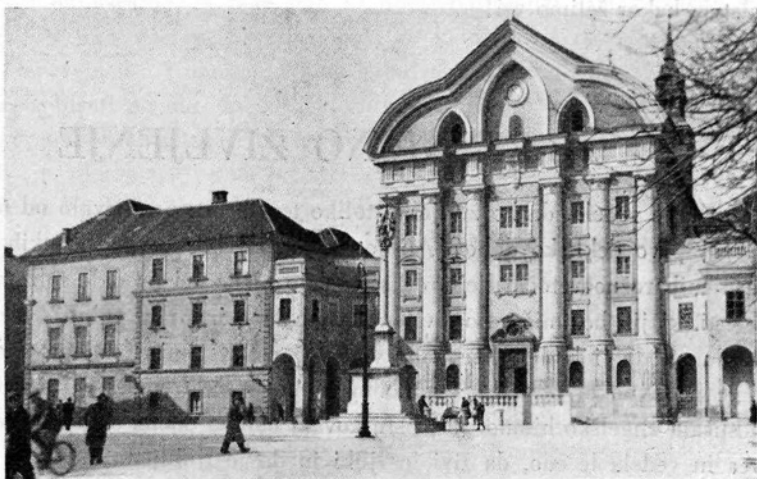
L. 1703. in naslednja leta so se uršulinski samostani ustanavljali v slovenskih in hrvaških krajih. Že 1727 so se odpeljale prve uršulinke v Ameriko. L. 1729. pa se je ustanovila redovna hiša na Grškem na otoku Naksos.

18. stoletje je bilo težka poskušnja za krščanstvo. Zdi se, da so bila ženska srca v tej dobi varuhi vere; saj je množica ženâ, ki so jih vzgojevali uršulinski samostani, katerih je bilo takrat že 450 v Evropi, znala hraniti in braniti sv. vero. In ko je bil po hudih viharjih zopet vpostavljen evropski mir, so zopet te žene, vzgojene v uršulinskem duhu, zopet vzpostavljale prejšnja dela.

Dobro se samo po sebi širi; to so vedele vedno tudi uršulinke, zato svojih del nikoli niso obešale na veliki zvon in niso iskale posvetnega priznanja. Tiho in skromno so vršile svoje delo v duhu svoje sv. ustanoviteljice in po željah sv. Cerkve. V tihoti pa živi znanost in umetnost. Uršulinski samostani so od nekdanj središča kulture in torišča umetnosti, le žal, da tozadevna zgodovina še čaka zgodovinarja-mojstra, ki bi svetu vse to prikazal. Dve imeni sta znani kljub vsej tišini tudi znanstvenemu svetu: M. Marija od Včlovečenja, ki jo še danes francoska akademija zove »sijajno Francozijo«, in M. Amadeus, ki je orala ledino kulture in izobrazbe v Severni Ameriki.

Francoska revolucija je »očistila« samostane; tudi uršulinke so morale bežati, a ta beg je bil redu v blagoslov, ko so se ustanovile nove redovne hiše v državah in deželah, kjer jih do tedaj ni bilo. Da je ta doba dala uršulinskemu redu tudi celo vrsto mučenic, ki so procvitu reda še prav posebni blagoslov, ki jih je pospremil v daljne misijone Hindustana, Jave, Transvala in Kitajske.

Po francoski revoluciji pa je tudi v tej državi prišla vzgoja ženske mladine nazaj v uršulinske roke.

Uršulinska cerkev z delom vnanje šole v Ljubljani.

20. stoletje je prineslo uršulinskemu redu veliko novost: kanonično-administrativno združenje samostanov v rimski uniji. L. 1898. je papež Leon XIII. izrazil željo, naj bi se uršulinke vsega sveta združile pod eno vrhovno prednico s sedežem v Rimu. Željo sv. očeta so sprejele kot ukaz in se združile v unijo, ki je imela 15. nov. 1900 svoj prvi generalni kapitelj v rimskem samostanu in 28. nov. je sv. oče ustmeno potrdil sklepe unijskega kapitlja. Prva generalna prednica je bila M. Marija de St. Julien, ljubezniva Francozinja, ki se je tudi slovenske gojenke uršulinskih samostanov okoli 1905 še spominjajo, ko je bila tu na inspekciji.

20. julija 1903 je umrl papež Leon XIII.; tri dni pred svojo smrtjo je izdal poslednji akt svojega pontifikata, to je bil dekret, s katerim se odobrava rimska unija.

Pij X. je s posebnim pismom izrazil željo škofom vsega sveta, naj podpirajo težnje uršulink in dobesedno izjavlja: »Konstitucije imenovanega reda so sestavljene tako, da se popolnoma prilagodijo običajem in značaju vsakega naroda.«

Nagli preokret časa in razmer je zahteval, da se samostani uršulink vedno bolj prilagode razmeram krajev in vzgojnim prilikam, kakor je to sv. ustanoviteljica naglašala že s vsega početka: »Ako se po času in potrebah pokaže nujnost, da se uvede kaj novega ali napravi kaka izprememba, napravite to!«

Cerkev je sprejela inicijativo in svetovala predstojnikom, da uvedejo večjo homogenost in svobodo. Tako se lahko izmenjavajo redovnice po potrebi tudi z drugimi uršulinskimi samostani in je omiljena tudi klavzura za vsa ona pota, ki so za vzgojno delo potrebna.

Tako vidimo, da je uršulinski red sicer stoletja star, a moderen.

Slovenske žene in dekleta, ki so kdajkoli v času nad dvestoletnega obstoja uršulinskih samostanov v Sloveniji (Ljubljana, Škofja Loka, Mekinje) bile gojenke ali samo učenke teh samostanov, bodo z veseljem v dneh slovesnih tridnevnic, ki jih ti samostani pripravljajo, prišle na ono mesto, kjer so si nabirale znanosti za življenje. Spominjale se bodo na one tihe dni in leta ki so jih preživele v samostanu in tudi pregledale svojo vest, koliko lepih naukov, ki so jih tam prejele, so tudi izpremenile v dejanja v krogu, ki mu pripadajo.

Štiristoletni jubilej uršulinskega reda naj rosi bogatih darov sodobnemu slovenskemu ženstvu! To pa naj zastavi vse svoje moči povesod, da se razmahne uršulinsko šolstvo, kakor želimo vsi!

Vika Razlagova:

RESNIČNO ŽIVLJENJE

Ali je vedela, da bo življenje toliko težkih žrtev zahtevalo od nje, ko je stopila v svoj prvo deklinško dobo? Ali je slutila, da bo čez par kratkih let usahnil cvet na njenih rožnocvetočih licih, da se bodejo njene oči predale solzam težke in bridke boleti, ki jih bo uničevalo življenje, tako lepo in upov polno? Ne! Vedela ni, — slutila ni, da ji bodejo vse nade v bodočnost vsahnile, kakor cvet sredi poljan, ki se je ravnokar odprl! Še so odmevi tihe sreče trepetali v njenem srcu in kakor bi slišala angelsko himno, je prisluškovala dan za dnem, sladkim melodijam svojega srca in vedela le eno, da živi in ljubi in da je ljubljena . . .

S tisočermi vezmi je navezala svoje življenje na človeka, brez katerega se ji je zdelo življenje nemogoče . . . In ko so ji njegove ustnice šepetale besedice ljubezni, ki je ni poznalo njegovo srce, se je ljubeče zazrla v njegov obraz ter zrla dolgo in nepremično, da je slednjič povsili pogled! Ni videla laži v njegovih očeh, ne hudobije v njegovem srcu. Verjela je samo eno, da jo ljubi, in slišala burno utripanje svojega srca, ki ji je venomer govorilo v odmevih njegove pesmi: ljubim te!

S tistim dnem pa se je zapečatila njena bridka usoda. Bližala se je križu, da ga vzame na svoje rame ter ga nosi skozi življenje s krvavečim srcem, — križu, ki bo njen delež do groba! —

Želela se je za vedno zvezati s človekom, ki ga je ljubila vroče in vdano, kateremu je posvečala sleherno misel svoje duše. A on? Kolikokrat je divjal v njegovem srcu srd nad to nežno ljubeznijo, ki mu jo je izkazovala ona. Toda na zunaj ji ni pokazal tega nikdar. Hlepel je po njenem lepem posestvu, ki ga je podedovala po svojih starših. Bila je edina hčerka in tako ni pogrešala ničesar. On ni imel drugega kakor lepo postavo in zapeljive oči! Tako si je pridobil njeno srce. Staršev ni imela več. Tako ji ni mogel nikdo zabraniti združitve z njim. Dobivala pa je od vseh strani nepodpisana pisma, ki so ji razkrivala slabe strani njegovega dosedanjega življenja. A ona? Verjela ni neznanim osebam, ki so ji želele dobro ter jo trgale od človeka, ki je ni ljubil nikdar. Tako je nastopila z njim zakonsko pot.

Minuli so meseci, — tiho in mirno jima je potekalo življenje . . . Kolikokrat je zrla na njega z ljubečim pogledom, ko se je zmučen vrnil od dela ter počival ob njeni strani.

Ob onih lepih večerih še ni vedela, kako bridki in trpljenja polni dnevi jo še čakajo ob strani tega človeka . . . Ni mislila, da jo bodo vse one svetle in lepe nade, ki jih je stavila nanj, tako bridko varale. Ni verjela in tudi ne bi mogla verjeti, če bi ji kdo prerokoval, da jo bo življenje tako ponižalo kot je ponižalo njo.

Nekaj mesecev po poroki pa je začel zanemarjati delo in njo. Dneve in noči je prebil v gostilni ter se vračal vinjen pozno v noč. Ona ga je prosila sklenjenih rok, naj se poprime zopet dela, naj bo tak kot so drugi, dober in blag. Toda njene ljubeče prošnje ga niso ganile. S kletvijo na ustih je odšel od nje! Kam, ni vedela nikdar . . .

Tako ji je potekalo življenje. Noči in noči je prečula misleč, da se vrne, dober in blag ter prosi odpuščanja. A tega dne ni dočakala nikdar . . . Vračal se je po dolgih dnevih z jezo v srcu, preklinjajoč njo, ki ni zakrivila nikdar ničesar! Njo, ki mu je darovala vso ljubezen svojega srca! Ker je bila tako ranjena njena ljubezen, je začela hirati od dne do dne. Klonila je pod težo dela, skrbi in boleti. Njen prej tako cvetoč obraz je začel bledeti. Nekega popoldne se je onemogla zgrudila ob ognjišču, iz njenih ust pa se je izvil težek vzdih z besedico — »končano«! Zbrala je zadnje moči, da je prispela do postelje. Legla je. Nikogar ni bilo ob njeni strani, ko je izročala svojo dušo Bogu ter tako končala trnjevo pot svojega križanega življenja . . .

On pa, ki je zanj izkravelo njeno srce, se je tiste ure veselil v družbi svojih prijateljev ter jim vinjen obljubljal večno prijateljsko zvestobo . . .

Tako je končala življenje ona, ki je tako hrepenela po sreči in ljubezni, pa je ni dosegla prej, dokler ni našla njena trpeča duša miru, pokoja in ljubezni na srcu večne sreče . . . — Njeno pot pa jih hodi še mnogo, — premnogo! —

NEKDAJ IN DANES...

Koliko ljubkosti v preprostih nošah, v nošah naših babic, mamic naših! Njih skromne postave polne resnosti, domačih krepkosti, prepolne svete vere. Niso li to skoro božanska bitja, ki nam jih Bog pošilja k zibelkam in h krstom, ki poslušajo prvo blebetanje, čuvajo prve korake, polagajo na sveža usteca imena mamic in atka, zapirajo živahne očke k mirnemu spanju? In to mamic vseh časov, vseh stoletij, tudi one izza prastarih dob, tudi one, ki so še molile v svetiščih in prosile in darovale boginji Morani, ki je pretila življenju njih dece. Toda časih je bila Morana kruta, gluha za vse obupne prošnje: otrok je umrl. In tedaj je z natančnostjo in vestnostjo razpostavila majka krog mrtvega trupelca igračke, da bi se malček v misteričnem kraljestvu senc ž njimi poigral. Kako je poljubljala vsako pojedino stvarico, ki jo ponese seboj detece mrzlih ročic, ugaslih očk, za vedno umirjenega srčeca!

Tako mamic, preproste mamic, v lastnoročno stkani obleki, mamic, ki so vzgajale junake, jih učile ljubiti domovino in sanjati o neumrljivi slavi. Redkokdaj so se pokazale v javnosti in kadar so izšle po opravkih se niso dičile in lišpale, kot je že v onih časih bilo značilno za orijentalke, a bilo so skromne, lepe, veličastno krasne, bile so simbol najmodernejšega ženstva.

Poglejmo matrone poganstva! Moški so se jim umikali spoštljivo in kolikrat se je zgodilo, da je bil oproščen smrtne kazni obsojenec, ki je srečal blagoslovljeno ženo; toliko je bilo spoštovanje do žene v onih časih.

Kraljica ognjišča, sončni žarek za družino, je držala in vodila s trdno roko celotni dom.

Toda dandanes! Bi bilo res želeti, da bi živela žena zaprta na svojem domu?

Naglica, ki razburja z vedno hitrejšim tempom ves svet, napredek, novi povojni časi so dali ženi nov polet in so tako izkopali prepad med ženstvom davnih in naših dni.

Danes žena zapušča dom, mu ubega. — Večina domov se imenuje še ognjišče z lepim blaglasjem, a ne ognjišče tisočerih prasketajočih isker, očrnelo od mnogoletnih panjev, veselja otrok. Morebiti je vitek termosifon, lična električna ali plinovska igrača. Z ognjiščem, obdanim s klopmi, ki je pripomoglo k sladkemu sanjarjenju ob deževnih popoldnevih, je izginilo tisoč nežnih, starih običajev, ki se ne vrnejo več.

Od čajanke, shoda, koncerta, iz te ali one razstave brzi gospa, toli trudna domov. Le mimogrede se lahko ozre po stanovanju in že pride šivilja, potem kak neobhodno potreben nakup, ah, toliko opravkov ima še elegantna, da ji skoro ne zadošča dan.

Toda, če bi ti večni, mrzlični izhodi s toli omamljivo naglico, bili nalezljivi le med kasto gospa in jih vodili le do svetnih dolžnosti. Toda ista bolezen vodi tudi skromne, najskromnejše, one, ki imajo svoja opravila za sveto dolžnost, ki nočejo imeti nemira in nereda v domu. In tako se kopiči nezakrpano perilo, nepodpletene nogavice, se odlašajo mala potrebna delca. Na drugi strani pa izvanredni izdatki, ki velé in ukazujejo, da gospa ne zaostaja za prijateljicami in se ne ponižuje v njih očeh. In

potem je kino, je kavarna, sladčičarna, oh, tisoč izdatkov, ki obtežajo skromne bilance in jih spravljajo iz ravnotežja. Seveda, s kako prijetno radostjo to zapazi potem gospod soproj prej ali slej, je lahko misliti.

Tako gospe. A gospodične, gospodične, navajene izza mladega pohajati brez povoda in cilja, skoro ves dan, izgube popolnoma ljubezen do doma. In evo novo generacijo, ki pripravlja ne za ženski povzdig, ampak nasprotno!

Vse to bi morale vedeti matere, uganiti še mnogo drugega, ostajati doma veliko bolj one same, dajoč tako zgled! Spominjam se mojih prvih službenih let v okoliških hribih rovtarskega mesta, kjer se tedaj še niso pojavljala vsa Krištof Kolumbova odkritja in so dekleta šle le ob nedeljah iz hiše — in to v cerkev. Ves teden so delale tako ali tako.

Ne tiram svojih idej — malce zastarelih — tako daleč, da bi hotela današnjo ženo videti zaprto doma pri deklah, tudi ne priklicujem nazaj življenja naših babic in njih prababic, toda resnično bi hotela, da bi se povrnilo malce ljubavi, poezije, sladkosti doma. In prepričana sem, da je mnogo, premnogo žen mojih misli in absolutno gotova sem, da bi vsi možje brez izjeme, hoteli ženko bolj zbrano, gospodinjstvo, bolj skromno, bolj ženo.

Če bi vse žene čutile potrebo skrčiti do najmanjšega svoje »sprehode«, bilo bi več miru. Mislite pred vsem na deco in povejte mi, ali se vam zdi pravilno in pravično, da je vedno v oskrbi uslužbenk? Ne tuje vzgojiteljice, ne preprosta a ljubeča kmetska dekleta, ne lične hišne ne morejo dati otroku vzgoje, sladke radosti, ki jim jo nudi mati in ki pride samo iz materinega srca.

Ne ugovarjajte pa, da nalagajo svetne dolžnosti mnogo žrtev. Deca, hiša, dom, so prve in velike dolžnosti dobro vzgojene žene. Vsak drug »pa« »ampak« pride v drugo vrsto.

Ne kamnajte me, mehke mamice, in ne mislite, da vas hočem pahniti nazaj. Nočem vas nikakor ne zazidati med stene vašega doma. Rada bi vas videla na higijeničnih sprehodih, na trgu, na potih vsled zahtev socialnega življenja, toda vse zmerno.

Ne bojte se dolgočasje: inteligentna oseba tega ne pozna. Poznate li radost zimskega popoldne, vsega vašega, brez obiskov, brez čajank, elegantnih tovarn opravljanja in obrekovanja, ampak ure posvečene čtivo, prijetnim spominom? Niste nikdar ob jesenskem zahodu odprle zakotnega predala, kjer spe pozabljene stare slike vaših staršev, babic? Niste nikdar videle na slikah sebe, razposajanke kodraste in pozneje pričakovanja polne mladenke, v popju življenja?

Spomnite se, pomislite, da je žena dražestnost, sladkost, poezija in ne padite v prepad, iz kojega se ne vzdignete nikdar več, če se odločno in krepko ne otresete jarma, ki so vam ga oprtile na vrat moda, luksusa, pretirana ljubezen do cest! Posvetite se vsaj zdajnzdaj nadzorstvu vašega gnezdeca, skromnemu in radostnemu blagodelju! Poglobite se v čtivo, v delo; posvetite se pogovoru z vašimi dragimi, vzgoji vaših otrok! Okusile ste gotovo tudi čisto radost nekaj ur darovanih bolniku, slepcu, enemu mnogih nesrečnih bitij, ki jih gotovo poznate in ki se jim vaše srce morda ne nagiblje z dovolj sestrskim čuvstvom.

To s človekoljubne strani, družinske in socialne.

Preidimo sedaj k takorekoč zakonskemu poglavju. Mislite, da vaši možje, četudi nemi, pri teh razsodkih, ne trpé, ko se vrnejo domov in vas ne najdejo? Uslužbenci na svojem mestu, otroci površno nadzirani, a gospa zdoma. Za enkrat bodi, toda gorje, če bi se te odsotnosti ponavljale, vedno bolj zavlačevale! Dom izgublja potem vedno bolj vzduh udobnosti, tudi če je vse v redu. Ampak udobnost, toploto intimnosti mora najti mož doma, če nočete, da izgubi ljubezen do svojega ognjišča.

In sladko domačnost, znano, intimno, nudi lahko le žena. Ne blesteči parketi, ne preproge in zavese, ne drage cvetke, ne dajo tega, kar je naše, kar je domače in ki je v srcu vsakega moža, četudi je navidez hladen. V dnu njegovega srca spi slika njegove stare matere, starke, ki se je spominja vedno ob ognjišču z nogavico v roki, ali pri kolovratu, ali pri polodprtem oknu, polnem cvetic. Spominja se svoje mame vedno bdeče in pripravljene čuvajke domačega svetišča. Sedaj seveda je požrla moda prijetne stare običaje za vedno. In ob povratku domov najde mož (če sploh najde) naglušno služkinjo ali zaspano hišno.

Vrnimo se domov, gospe, vrnimo se, živimo v nas, za nas! Skušajmo ponovno posvetiti naš dom, pustimo — ne vedno najnedolžnejše — pohajkovanje popoldneva! Drugače brzimo z vso nevarnostjo do malo laskave sodbe naših potomcev, ki bi bila popolen kontrast in absolutno nasprotstvo z ono o naših babicah, ki so si tkale doma platno. O nas bi pač rekli pravniki: — Živela je na cesti in kupovala svilo. —

Konec povesti »Rozvita Frankova« pride v prihodnji številki!

Ž E N A I N D E L O

M. Valant:

ŽENA V SOCIJALNEM ZAVAROVANJU

Številke delavskega zavarovanja v Jugoslaviji nam nazorno kažejo, kako težko pot mora hoditi v življenju naša žena in z njo družina. Po statistiki Osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu (skrajšano SUZOR) je bilo zavarovanih pri okrožnih uradih ženskih članov v mesecu juniju l. 1932. 149.244, ali 24 procentov vseh zavarovancev. Pri ljubljanskem OUZD je bilo istočasno zavarovanih 31.190 članic ali 27%. Od leta 1932. do leta 1935. so potekla tri dolga leta gospodarske krize. Leta upanja in pričakovanja po zboljšanju, ki ga pa ni bilo. Število zavarovancev pri okrožnih uradih je padlo do meseca junija letos od 639.0091 iz leta 1932. na 555.620. Toda kljub temu opažamo, da število zaposlenih ženâ ni padlo. Porastlo je namreč na 152.238, to je na 27% vseh zavarovancev. Isti pojav opažamo pri ljubljanskem OUZD, pri katerem je bilo v juniju letos članic 31.367 ali 38%. Pri nameščenskih bolniških blagajnah je ostal procent članic neizpremenjen (27%)..

Pojav naraščanja ženske zaposlitve nam zgovorno priča, kako škodljiv je sistem, da so žene za isto delo slabše plačane od moških moči. V času gospodarskih težav hočejo podjetja hraniti, kjer morejo. Tako je prišlo do tega, da so odpuščala moške in nastavljala in še nastavljajo ženske delovne sile, ki so slabše plačane. Pri tem je treba omeniti, da je navadno žena proti zlorabljanju in izkoriščanju s strani delodajalca manj odporna kot moški delavec in zato tudi delodajalec lažje z njo razpolaga. Naloga strokovnih organizacij bi bila torej postaviti zahtevo: Za isto ter enako delo enako plačilo! Če bo to načelo uveljavljeno, bo odpadel nenaravni pojav, ki postaja zelo pogosten, namreč, da hodi žena v tovarno, brezposelni mož pa doma kuha in gospodinji družini.

Kakšen je zaslužek ženâ? Žalibog ni iz starejših statistik razvidno, koliko je znašala dnevna zavarovana mezda ženâ v prejšnjih letih. Na prvi pogled pa se vidi, da je v nižjih mezdnih razredih — razen prvega razreda — zastopano zelo žensko članstvo. V mesecu juliju 1932 je bilo zavarovanih v drugem, tretjem, četrtem in petem mezdnem razredu 80.073 članic in le 36.985 članov (pri okrožnih uradih!). V omenjene mezdne razrede spadajo zaslužki od Din 8.— do Din 16.80 na dan. Tekom treh let se je to stanje skoro izenačilo; da, razmerje se je celó izpremenilo v škodo moških članov. V mesecu juniju letos je bilo uvrščenih namreč v mezdne razrede od drugega do petega 83.097 članov ter 82.247 članic. Statistika navaja za isti mesec, da je znašala zavarovana dnevna mezda ženâ pri okrožnih uradih Din 16.22, pri nameščenskih bolniških blagajnah Din 35.69, pri ljubljanskem OUZD Din 18.20. Radi primerjave omenimo, da je znašala istočasno moška zavarovana dnevna mezda pri okrožnih uradih Din 22.33, pri nameščenskih bolniških blagajnah Din 39.62, pri ljubljanskem OUZD pa Din 25.07. Na zavarovanje članic v nižje mezdne razrede vpliva brez dvoma tudi kategorizacija hišnogospodinjskih pomočnic v 3., oziroma v 4. mezdni razred. Če bi se uvršale pomočnice v mezdne razrede, ki odgovarjajo njihovim prejemkom v denarju in naravi in če ne bi veljal zanje poseben ekvivalent za preračunavanje prejemkov v naravi, bi prišel brez dvoma močan odstotek v višje mezdne razrede. Tedaj bi postal padec moške mezde še bolj kričoč kot je.

Ali se zaposlene žene rade podajo v zakonski jarem? Številke pravijo, da manj rade kot moški. Pri okrožnih uradih je bilo v mesecu juniju 1934 samskih članic 73.38% (moških le 52.13%), pri nameščenskih bolniških blagajnah pa celó 75.79% (moških samo 48.98). Pri ljubljanskem OUZD je bilo istočasno samskih celó 83.97% (moških 61.34%). Zaposlena žena se torej zelo nerada poroči in ne verjame dosti zakonski sreči v slabih gospodarskih razmerah.

S kakšnim poklicem se žena največ bavi? Največ članic je zaposlenih v hišnem gospodinjstvu. V mesecu juniju letos je znašalo njihovo število v vsej državi 57.725 (pri ljubljanskem OUZD 8648). Stroka hišno-gospodinjskih pomočnic je *najmočnejša* in šteje dobro desetino vsega članstva. Precej daleč za njimi stoje namreč šele lesni delavci s 50.034 člani. Poleg v hišnem gospodinjstvu so bile žene zaposlene precej močno še v tekstilni industriji (25.233 članic SUZOR-a) ter v gostilnah, kavarnah in prenočiščih kot natakarice (10.365).

Če upoštevamo, kako velik del članstva v zavarovanju pripada ženskemu delu, se moremo upravičeno čuditi, zakaj ni ženstvo zastopano v samoupravnih organih

zavarovanja, vsled česar tudi nima na zavarovanje kot ženstvo nikakega vpliva. Brez dvoma ima tudi žensko članstvo velik interes, da sodeluje aktivno v zavarovanju. Naj bi se žene-zavarovanke, posebno služkinje, tega zavedle in v bodoče uveljavile svoje pravice tudi v tem oziru.

Smersu R.:

IZPRIČEVALO

Izpričevalo igra v življenju delavke, služkinje in nameščenke mnogokrat važno vlogo. Zato ne bo odveč, če si nekoliko ogledamo določila o izpričevalu.

Ko preneha službeno razmerje, mora izročiti delodajalec svojemu uslužbencu izpričevalo o trajanju in vrsti opravljene službe. Stroške za to izpričevalo nosi delodajalec; le če zahteva uslužbenec izpričevalo že pred potekom službenega razmerja, tedaj nosi stroške za izpričevalo uslužbenec sam.

Zelo važno določilo pa je to, da ne sme delodajalec v izpričevalo napisati ničesar takega, kar bi moglo uslužbencu otežiti sprejem v drugo službo. Tudi nobena takega znamenja ne sme napraviti.

To izpričevalo morajo v treh dneh potrditi (overoviti) poselne združbe (zadruge, trgovska združenja in podobno), ki jim delodajalec pripada, če pa ni take združbe, občina na sedežu obrata.

Včasih se dogodi, da potrebuje uslužbenec izpričevalo med službovanjem. Ako delodajalec hrani izpričevala, jih je vsak čas dolžan izročiti uslužbencem. Če jih ne bi izročil, sme uslužbenec tožiti za odškodnino. Upravna oblast sme takega delodajalca tudi kaznovati.

V izpričevalu, o katerem smo sedaj govorili, je opisano zgolj trajanje in vrsta službe. Ako pa želi imeti uslužbenec še izpričevalo o nravnem vedenju, o strokovni usposobljenosti, vestnosti in pridnosti, mora zahtevati še posebno izpričevalo o vsem tem. Stroške za to izpričevalo (kolek) pa nosi seveda uslužbenec sam.

Izpričevalo je življenjsko važna listina. Zato naj vsi uslužbenci in vse uslužbenke pazijo, da imajo izpričevalo v redu: da imajo v njem točne, resnične in čitljive podatke. Mnogokrat je površno izpričevalo vzrok, da delodajalec ne sprejme koga v službo.

Beloglavec-Kranjc Draga:

V DEŽJU

Sive megle se solze,
plaka listje velo,
cvetje vzdihne in umre:
ah, je docvetelo.

Vrba tiho v mrak ihti,
klanja solzne veje ...
A srce se ne solzi,
se lastni boli — smeje.

Največja hči Francije, gospa Julija Adam, je praznovala 5. oktobra svoj 99. rojstni dan. Ta velika socialna delavka je služila nad tri četrtoletja književnosti in udeleževala se politično, vedno zvesta prelepemu naslovu »Velike Francozinje«, ki ji je pridobil svetovni sloves. Bila je gonilna sila velikanov besede kot so Bourget, Loti, Maupassant in še Leon Daudet. Bila je žena, ki je verovala v svojo domovino in že 1880. leta zapisala: »Moji pravnuki bodo Francijo videli zopet mogočno in veliko, o čemur njihovi pradedje nikoli niso dvomili.«

Prosvetni minister, Mario Rostan, ji je v imenu vseh francoskih književnikov čestital za 99. rojstni dan in francoska Reanisanca ji je poslala zlato svetinjo s posvetilom: »Dobrodelna žena, ki jo poživlja čista domovinska ljubezen, je s svojim razumnim delovanjem, svojo čudovito vdanostjo izkazala najodličnejšo službo Alzaciji in Lotarinški, ko sta bili ugrabljeni materi domovini.«

Cerkev sv. Hildegarde v Eibingen-u, ki je predlanskim pogorela in so le s težavo rešili relikvije, je ponovno pozidana po načrtih bratov arhitektov Rummel. Škof limburški jo je prejšnji mesec posvetil. Zbor mladih benediktincev iz Maria Laach je ob tej priliki koralno prepeval. Veliki oltar je iz blestečega marmorja, stranski oltarji iz nežnejšega marmorja, vse barve pa se zlivajo v prekrasno hvalnico prav v smislu velike svetnice.

Kongres za družinsko vzgojo. Med mnogimi kongresi, ki so se vršili o priliki bruselske svetovne razstave, je posebno pomemben kongres za družinsko vzgojo, ki ga je priredilo internacijonalno združenje L'education familiale. Na tem kongresu so se obravnavala vsa vprašanja, ki pridejo v poštev, da zopet dobi družina tisti nekdanji sveti značaj, ki ga ji je materijalizem sedanje dobe odvzel.

Nemška modna centrala je nedavno nastala v Frankfurtu. Že pred letom je mesto Frankfurt otvorilo mestni modni urad, saj je to mesto znano kot središče modnega krojaštva. V letošnjem letu pa je nastal iz

tega centralni urad za vso modo. Nemčija namreč v tem oziru noče in ne mara nikakega vpliva inozemstva. Zato imajo v tej centrali posamezne modne obrti in industrije svoje središče, ki imenovane obrti in industrije usmerja v splošno nemško modo. Ob otvoritvi je bila velikanska razstava mode v smeri posebnega poudarka značilnosti nemške mode.

Kongres socialnega dela v Bruslju o priliki svetovne razstave je obiskalo okoli 500 zastopnikov iz 25 držav. Istočasno so zborovale tam tudi ženske socialne šole iz raznih držav.

Margareta Lückerath. Med važnimi osebnostmi, ki jih je v letošnjem letu dohitela smrt, je tudi Margareta Lückerath. Kdor je bil v Berlinu in si je ogledal razne pango socialnega dela, se je gotovo sestal s to ženo. Bila je z eno besedo apostol svetovnega mesta. Nobenemu berlinskemu krogu ni bila neznan, najsi je iskal pomoči v tem ali onem oziru; vsakemu je znala pomagati. Mnogo je pisala in je svoje članstvo vedno zajela, ker je znala obravnavati vse dnevna vprašanja s prave strani. V socialnem delu je vršila delo predsednice berlinskega kat. skrbstvenega društva in je bila prav za prav mati številnim mladostnikom, pogosto v najtežjih razmerah in letih. Kljub temu mnogostranskemu delu pa je še našla časa za študij zgodovinskih podatkov za celo vrsto življenjepisov velikih nemških žen. »Za počitek bo dovolj časa v grobu,« je pogosto dejala in je hvalila Boga za večmesečno bolezen, ki ji je dala časa za notranjo zbranost, od katere jo je vsestransko delo tako zelo odvajalo. Posebno njen dobrohoten vpliv na sodelavke je bil silen; zato pa je tudi nadomestilo zanjo tako težko. Slovenske žene, ki so bile kdaj v njeni družbi in šoli, ji žele večni mir.

Najbolj čitana nemška pesnica je najbrž Gertruda von Le Fort. Njene knjige: »Der Papst aus dem Ghetto« je prevedena v francoščino, madžarščino, angleščino in poljščino; »Das Schweisstuch der Veronika« v angleščino, francoščino, holandsčino, italijanščino, poljščino, češčino; »Die

Letzte am Schafott« v angleščino, francoščino, holadščino in »Himnen an die Kirche« v holandščino.

Za nemška izseljena dekleta v Holandiji skrbi ustanova sv. Elizabete v Haagu. Imajo lasten dom, v katerem se zbirajo brezposelne in čakajo na službo; v tem domu je tudi posredovalnica za službe. Sploh

je ta dom središče nemških izseljencev in je bila pred kratkim v njem blagoslovljena kapela. Pač lepa skrb za izseljence.

Svetovna razstava katoliškega tiska v Vatikanu bo od 1. aprila do 30. oktobra 1936. V posebnem oddelku bodo razstavljeni tudi vsi katoliški ženski listi.

I Z N A Š I H K R O G O V

ODMEV IZ ZAGREBA

ki pa je namenjen našim sestram Vigrednicam v Sloveniji. — Kako živimo Slovenci v zagrebu, je bilo že večkrat slišati iz vseh naših katoliških listov. Zato se pa danes zopet upam povedati in razložiti naše gibanje in doživeto veselje v našem krogu. Največ veselja v letošnjem letu smo se naužili ob udeležbi Evhar. kongresa v Ljubljani, ko smo ob enem napravili tudi izlet na Brezje in Bled. Vse to je preskrbel in vodil naš požrtvovalni duhovni voditelj Slovencev č. g. Gregorič Jože. Dan sv. Petra in Pavla smo izrabili za izlet, s katerega smo se vračali polni pravega in čistega veselja, ki smo si ga znali drug drugemu napraviti. Prihajajoč v Ljubljano, ki je bila tiste dni kakor predpoda raja, so se naša srca topila od lepote in veselja, ki ga moremo le ob takih dneh okusiti. Iz globine naših src pa se je izvijala ena sama molitev, k Njemu, proseč milosti, naj nam jih da, da jih ponese v svojih srcih na naše službene domove! Tisti dnevi bodo nam ostali res nepozabni! — V avgustu smo jo zopet mahnilo na izlet v Kostanjevico na Dolenjskem. Tamkajšnji domačini so nas prav gostoljubno sprejeli. V svojih društvenih prostorih so nam priredili veseloigro »Zdravnikov sluga«, kateri smo se mogli prav od srca nasmejati. Sledile so še druge prireditve nam v pozdrav. Obiskali smo romarsko cerkev Marije dobrega sveta in tam imeli sv. mašo. Potem nas je ena skupina odšla na precej visok Gorjanski hrib, na katerem stoji evharistični križ. Od tam je bil krasen razgled po celi Dolenjski in na del Hrvaške. Drugi pa so si našli zabave v čolnih na Krki, ki teče okoli tega mesta, radi česar je dobi-

lo tudi ime »Dolenjske Benetke« (kar čitamo skoro v vsaki številki Domoljuba). Med vožnjo tja in nazaj so orile slovenske pesmi iz naših več kot stoterih grl. Tudi glasbe nam ni manjkalo.

Kmalu za tem je sledil izlet na Sljeme (najbližja gora Zagrebu). Tja nas je šlo manjše število radi službenih zadržkov. Od tu je pa krasen razgled po celem Hrvaškem Zagorju. — Torej vsa ta razvedrila, nedeljski obiski cerkvice sv. Roka, v kateri se vrši slovenska služba božja, sestanki v društvenih prostorih, nas krepijo in vzpodbujajo, da zamoremo prenašati naše trdo življenje ter s poštenim delom služiti si kruh. V lepi slogi živimo med seboj, v sreči si veselje delimo, v nadlogah pa druga drugo tolažimo in po svojih močeh podpiramo. Nekaj Vas pa prosim, drage sestre, Slovenke, ki ste doma: Spomnite se nas v molitvi, da vztrajamo v dobrem! Posebno pa Vam priporočam v molitev tiste, ki so zgrešile pravo pot in tavajo v temi! Združene v molitvi jim pomagajmo do luči! V sestrski ljubezni Vas pozdravljam in kličem: »Bog živi!«

Slovenka v Zagrebu.

PRIJATELJSTVO

Prijateljstvo, dekle, je najnevarnejše čuvstvo vseh čuvstev, ker je slika, ki te najlažje vara, ki te najlažje razočara.

Pri izbiranju prijateljstva je treba globokega razumevanja, najti je treba bitje, ki odgovarja vsemu našemu čuvstvu. Ljubav nas vodi navzgor, nas naredi dobre, in združi dve istomisleči duši, trajno in trdno, čez vse morebitne viharje življenja. Iskati moramo prijateljstvo, ki zna vztra-

jati v sreči in nesreči, prijateljstvo, ki te po dolgih letih ločitve sprejme z istim srcem, z istim smehljajem. Toda najti dušo, ki bi odgovarjala vsemu, ki bi bila vredna tega naziva, je težko, včasih skoraj nemogoče. Prav lahko se varamo, in znaj, dekle, da ni bolj grenke prevare, kot zaupati v prijateljico, in ob priliki spoznati, kako neizrečeno daleč ti je in popolnoma nasprotna.

Vsaki Vigrednici želim, da bi ji bila prihranjena ta bridkost. in da bi našla prijateljico po svojem srcu in duši.

Jelica.

nemščino, šivalni tečaj, kuharski tečaj. Petje gojimo prav pridno v vsaktedenskih urah. Ob nedeljah popoldne pa je v našem domu vsako nedeljo kaj. Zato ni treba nič izpraševati, če bo kaj, ampak pridite vsako nedeljo v služkinjski dom v Križevniško ulico št. 2 in boste imele dovolj zabave in razvedrila!

F. K.

Metka:

PLEMENTO SRCE

Pred par leti sem spoznala neko dekle, katero sem prvič videla priklenjeno v po-

POSELSKA ZVEZA V LJUBLJANI

ima v letošnjem letu pokazati na celo vrsto prav lepih dni. Sestrsko razumevanje nas zbira vsako nedeljo v Domu služkinj v Križevniški ulici, kjer prebijemo celo popoldne na koristen način. Imamo petje, predavanja, igre, skioptične slike, pa tudi razne družabne igre. Večkrat napravimo tudi izlete v bližnjo in daljno okolico ali se celo z vlakom potegnemo kam na izlet. Da smo si omislile društveno zastavo, ste gotovo že čitale in ste jo gotovo tudi že videle, saj smo nastopile ž njo na evharističnem kongresu, pri pogrebih in ob komemoraciji ob žalostni obletnici viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Za jesen in zimo pa smo že pričele z raznimi tečaji. Vršita se dva tečaja za

stelji v okove jetike. V dno duše me je pretresel prizor: Kako je lepa, krog 30 let stara mladenka, težko dihala in s slabotnim glasom govorila, v kratkih presledkih besede: »Božja volja je, da moram trpeti.« Strežnica njena je bila redovnica. Na moje vprašanje: Kako pride bolnica do tega, da ji streže redovnica, so mi odgovorile tole.

Pred več leti sta živela v mali hišici blizu prijaznega trga oče in mati s svojo ljubljeno hčerko Roziko. Dekle je imelo poklic za samostansko življenje in je tudi šla k usmiljenkam ter bila preoblečena za bolniško sestro. Bila je jako zadovoljna v samostanu in vse bi bilo dobro, da ji ni umrla mati.

Ko je prišla hčerka na materin pogreb, ji je rekel oče: »Sedaj pa, ako ne ostaneš

ti pri meni doma, bom šel na tistole visoko skalo in bom skočil v globočino, da se ubijem.« Pri tem je pokazal visoko skalovje v bližini domače hišice.

Sedaj si predstavljaj, draga čitateljica, kakšne duševne boje je mogla imeti uboga hčerka! Na eni strani jo je vlekla dolžnost v samostan nazaj, na drugi strani pa je bila od nje odvisna bodočnost očetova. Po daljšem premišljevanju in po spovednikovem nasvetu je ostala doma. Odrekla se je mirnemu samostanskemu življenju in ostala pri očetu, ki je bil tako potreben njene dušne in telesne opore.

Srečno in zadovoljno sta živela z očetom, čeprav sta večkrat trpela pomanjkanje. Toda nesreča nikoli ne praznuje. Bilo je neke nedelje dopoldne, ko je šel oče v bližnji trg k sv. maši. Izza ovinka privozi za njim motociklist z vso brzino. Ubogi naglušni starček se mu ni mogel hitro ogniti in padel je tako nesrečno pod kolo, da so nezavestnega prinesli ljudje ubogi hčerki domov. Živel je še en dan in eno noč, potem pa je, previden s to-

lašili sv. vere, Bogu vdano zatisnil svoje oči za vedno.

Rozika, ki je že čutila v sebi kali jetike, je sedaj ostala sama. Nazaj v samostan ni šla, ker je vedela, da tudi sama ne bo več dolgo živela. Ko pa je postala njena bolezen bolj resna in je morala ostati za stalno v postelji, so o tem zvedele njene nekdanje sestre v samostanu. Poslale so ji strežnico, da ji je lajšala zadnje dni življenja. Obe: bolnica in strežnica sta se preživljale od milodarov usmiljenih gospô iz trga.

Imenovana strežnica je bila nekdanja prijateljica moje mame, zato je tudi mene zanesla pot v tisto uborno hišico. Čez dva meseca po mojem obisku smo dobili poročilo, da je umrla uboga mučenica. Veseli smo bili te vesti, ker smo vedeli, da je sedaj zamenjala solzno dolino za rajsko blaženost, katero si je tako lepo zaslužila na tem svetu.

Ostali prispevki za to rubriko pridejo še vsi na vrsto. Potrpljenje!

K O L O D V O R S K I M I S I J O N

Peleasa:

JURIJ DE MONTENACH

(Ob destletnici smrti soproga generalne predsednice Društva za varstvo deklet.)

Jurij de Montenach se je rodil 27. okt. 1862 v Friburgu v Švici kot sin bivšega častnika, ki se je pozneje mnogo bavil s politiko. Mati, Klementina de Reynold, je kmalu po Jurijevem rojstvu umrla, nakar se je oče izselil v Argentinijo in tam l. 1888. umrl. Malega Jurija je zaupal svoji materi, gospej Agati de Montenach, ki je stanovala v lepem gradu, kateremu nasproti je živela družina de Reynold. Tako je mali Jurij svojo drugo staro mater lahko obiskoval vsak dan. Ta ljubi svoje otroke, je pa istočasno tudi polovici Friburga »teta Anette«. Obe stari dami čuvata dečkovno otroško dobo kot dva dobrodelna angela. In njuno oko vodi Jurijev prvi korak.

Op. ured.: Vigred bi rada seznanila čitateljice z velikimi ženami okoli Društva za varstvo deklet. Gen. preds. pa morajo videti v družbi z njenim možem. Zato pri-
našamo njegovo življenjsko delo, ki je vplivalo tudi na njen razvoj.

Friburg, dasi majhno mesto, igra vso vlogo glavnega mesta. V XII. stoletju ga je na burginjonski zemlji ustanovila rodbina Zaehringen. Mesto ima mnogo industrije, postane kmalu patricijska republika, ki širi polagoma svojo posest, dokler ne dobi vse tiste žlahtne zemlje tam ob Gruyère-skem pogorju in Movatskem jezeru, zemlje, ki jo režejo vrhovi, brazdijo toki vodá, kjer se pašniki menjavajo z zelenimi gozdovi, kjer lesene kmetije družijo temne vasi z malimi mesti, katerih ponos so gradovi, kjer prebiva gospod. Nato patricijat pade, jezuitje morajo oditi in zapro se razni zavodi, ki so zibali najlepše sanje najboljši mladini.

V času patricijata je rodbina Montenach ena najodličnejših. Pisati njeno zgodovino se pravi pisati zgodovino Friburga v zadnjih 400 letih. Montenach dajo odlične predsednike republiki, s svojo mlajšo generacijo pa obljudijo samostane. Po bojih poljih žanjejo odlikovanja. Lausanne-u darujejo dva škofa in ime Montenach je zapisano po vseh številnih samostanih dežele, kjer pridejo eni do odličnih mest, o svetem življenju drugih pa govore letopisi samostanov. Ena je opatica cisterzijankam, druge so prednice uršulinkam. Ta je provincijal v tem, drugi v onem redu.

V protireformaciji je Montenachov rod eden strebrov, ki so jih izklesali jezuitje in patricijat. Za časa francoske revolucije reši Friburg Ivan de Montenach. Ta stoji državi na čelu pod helvetskim direktorijem. Tako je njihova zgodovina tudi zgodovina Friburga, če omenimo še, da posegajo Montenachi tudi v verske boje, na katerih je tako bogata ta dežela prostosti.

Otrok je živahen, obe dami ga obsipavata z nežnostjo, kmalu pa izprevidita, da mu bo treba tudi energične roke. Tako pride Jurij zgodaj v kolegij sv. Mihaela v Friburgu in tam ostane več let. Ker pa je rahlega zdravja, ker mu bržčas tudi milje ne odgovarja popolnoma, ker mu tovariši in učitelji ne izkazujejo dovolj obzirnosti, ki je za razvoj te nežne duše potrebna, se deček v tem novem domu ne počuti dobro. V tretjem gimnazijskem razredu si zlomi nogo in zapusti zavod za vselej. Odtlej poteka njegov čas v privatnem pouku in skrbnem negovanju nežne gospe de Montenach in pod bolj kritičnim očesom gospe de Reynold.

Vtem ozračju, kjer Jurij redno občuje s starejšimi osebami, se tudi duševno zgodaj razvije. Zgodaj čita vse, kar mu pride pod roko. Strastno ljubi gledališče. Že v prav nežni mladosti dobiva prvi pouk o mednarodnosti, ki mu ga daje stric Ivan. Ta ima zveze z vsemi evropskimi dvori. V tej dobi vstopi 1879 v društvo švicarskih akademikov, star komaj 17 let in je po predpisani dobi enega leta kandidate sprejet po Juriju Pythonu kot delavni član.

Kdor le malo pozna zgodovino Švice in raznih mednarodnih katoliških organizacij, ta bo vedel, da z imeni Montenach, Python in švicarskimi akademiki že dajemo naši biografiji določeni okvir.

Ko vstopi v društvo švicarskih akademikov Jurij Montenach, je to že staro nad 40 let. Ustanovljeno je bilo 1841 v Schwyzu, da združi konservativno šolsko mladino proti radikalcem. Bilo je vseskozi katoliško, dasi je iz previdnosti ta lepi pridev: »katoliško« začetkoma izpuščalo, da si pridobi tudi konservativno protestantsko mladino, katere na občnih zborih nikoli ne manjka. Je pa od vseh začetkov tudi pa-

triotično, podobno številnim nemškim akademskim društvom, ki so se pojavila v prvi polovici XIX. stoletja. In šele 1876, ko je izgnan bazelski škof Mgr. Lachat, in apostolski upravitelj v Ženevi, Mgr. Mermillod, čigar ime je Slovincem že dobro znano, v času preganjanja duhovnikov v Bernskem Juro in Ženevi, v času, ko se ustanovi starokatoliška cerkev, v času, ko se švicarski radikalci trudijo, da bi posnemali nemški »Kulturkampf«, tedaj šele si pridene prelepi naziv »katoliško«. Odtlej pa tvori to društvo hrbtenico konservativne stranke. Poleg Jurija Python-a (čigar vdova je še danes ena izmed treh še živelih članov prvega mednarodnega odbora Društev za varstvo deklet), sta v društvu oba prošta sv. Nikolaja, najboljša prijatelja Jurija Montenacha in baron Jurij de Montenach sam. Namen društva je zbirati švicarsko katoliško elito. Društvo kmalu sanja o univerzi, že obrača oči proti Louvain-u, kjer se poleg najvažnejših znanosti poučuje zlasti teologija in katoliška filozofija. To zamisel v prav malo letih uresniči Jurij Python.

V takem ozračju se baron Montenach kmalu razvije v prvovrstnega časnikarja, čigar prvo orožje je »Liberté« (prostost), ki je bila ustanovljena po društvenem predsedniku, dekanu Schorderetu 1870. leta. Baron študira nekaj filozofije pri jezuitih v Feldkirchenu in študira tudi v Nemčiji. Svojemu društvu pa ohranja toplo srce in darežljivo roko. Zanima se za vsak katoliški pokret izven meja svoje Švice in mnogo trpi, ker je primoran živeti v takem ozkem krogu, ko ga vse sili v širokost in v višine.

Tedaj najde baron Jurij de Montenach nekega jutra svojo staro mamo ležečo na tleh v zadnjih zdihljajih. Nagne se čez njo in skuša ujeti še nekaj od tega predragocenega življenja, ki odhaja za vedno. Objame jo, moli in v to svojo molitev položi vso hvaležnost ljubečega srca. Nihče se umirajoče ne sme dotakniti, on sam pa se vleže na tla poleg nje in tako čaka prihod duhovnika, ki na njegov klic prihiti k tej kristjani in ji prinese poslednjo tolažbo.

Za staro materjo se tudi zanj zapro vrata hiše, v kateri je preživel svojo prvo mladost. Že pa najde nov delokrog v Parizu. Misli tudi na Argentinijo, toda zmaga Pariz, ki ga pozna že iz pogostnih obiskov. Ko 1883 zasede škofijski sedež Mgr. Mermillod, častni član društva švicarskih akademikov, to dejstvo le še poglobi prijateljstvo z Montenachom, s katerim ta veliki škof čuti neko sorodnost duše. Mladega barona priporoči svojim francoskim prijateljem. V Parizu se ta z večjim ali manjšim elanom daje časnikarstvu poseča razna literarna, umetnostna in politična društva, vadi se v govorništvo, v katerem mu je učitelj Monuet Sully. Ni dvoma, da je mladenič v takem ozračju izpostavljen velikim nevarnostim, zdi pa se, da z lahkoto premaguje raznovrstne izkušnje, ki ga obdajajo. Francoski akademiki, zlasti Renan in Zola, so imeli svoja liberalna društva že od 1883. Katoliško akademsko mladino pa sta organizirala grof Mun in Mgr. d' Hulst, katerima je baron de Montenach izročil pravila švicarskega društva katoliških akademikov. Tudi ta postane Francoz, ostane pa Švicar in predvsem Friburžan. Svoj čas deli med Parizom in Friburgom, kjer je vpisan na pravni fakulteti.

Oktober 1884 položi Mgr. Mermillod v svoji škofijski palači temelje »Friburški Uniji«. Skromen, toda važen dogodek v življenju barona Montenacha. Papež Leon XIII. je bil leta 1882. zadržal Mgr. Mermillod-a več mesecev v Rimu. Skupno

z Mgr. Jacobini sta vodila dela odbora, ki je imel nalogo, da »v luči katoliškega nauka proučuje vsa vprašanja socialnega gospodarstva, zlasti še tista, ki se tičejo delavcev; da išče načela in njih odnose do gospodarstva in pa, kako ta načela uveljaviti v družtvih«. Mgr. Mermillod spozna v Rimu avstrijska katoličana grofa Knefsteina in grofa Bloma. Po princu Löwensteinu pa stopi v zvezo z Nemčijo. Katoliške organizacije se tedaj strnejo v katoliško delavsko društvo, ki se podvrže cerkvenemu vodstvu Mgr. Mermilloda. Friburg postane njega središče in vez. Ti navdušeni možje hočejo svet prepričati, da gospodarsko in нравno življenje ne živita vsako zase. Rabijo pa še posredovanja dveh največjih svetovnih sil: Cerkve in države.

Unija ima popolnoma mednarodni značaj. Mgr. Mermillod, Python in drugi so Švicarji, Francijo zastopajo visoke osebnosti, že imenovana grofa Avstrijo, pater Lehmkuhl Avstrijo in Nemčijo, drugi Italijo in zopet drugi Belgijo.

Unija zaseda vsake jeseni do 1891 in ima za posledico izdajo papeževe okrožnice »Rerum Novarum« 15. maja 1891. leta. Že istega leta dobijo Slovenci slovenski prevod po prelatu Kalanu. Ob priliki 40-letnice te izdaje, 1931. leta, pa nam je podaril celoten prevod s komentarjem Dr. p. Angelik Tominec, ki je duhovni sin teh mož iz prve ure, zakaj izšel je iz njihovega kulturnega središča in ognjišča.

Tako je izpregovorila Cerkev po svojem glavarju. Treba je bilo samo državnega pristanka ter mednarodnega sporazumljenja. Že 1887 je bila sklicana mednarodna konferenca za ureditev dela otrok, žená, tedenski počitek in normalni delavni čas.

Wilhelm II. sledi švicarski pobudi; že se misli na to, da bi se »Friburška Unija« združila z daljno institucijo mednarodnega urada za delo.

Zdaj si pa predstavljajmo mladega Jurija Montenacha, ki ga je Mgr. Mermillod uvedel pri mednarodnih gostih, pred to evropsko katoliško elito, ki prihaja več let vsako jesen v Friburg. Njegove zveze z mednarodnimi katoličani segajo nazaj do 1884, ko se v njem zbudi socialni poklic. Star je komaj 22 let in eden najveselejših akademikov.

1885 je v Friburgu III. evharistični kongres pod pokroviteljstvom Mgr. Mermillod-a. Baron Montenach je glavni organizator, zato ga sovražno časopisje napada. Naslednje leto je centralni podpredsednik švicarskih akademikov in malo nato postane centralni predsednik Unije. Z dušo in telesom dela za društvo in tudi že za mednarodno strnitev katoliške mladine, zakaj Unija mu je prigojila okus prostovoljnega in mednarodnega služabnika katolicizma, vloga, v katero ga je klical odlični diplomatski dar. Mednarodnost postaja tedaj moderna. Mednarodna združba akademikov šteje preko 32 narodnosti in posamezne vlade jo podpirajo. Montenach sam pa gre na križarsko vojno po širni Evropi in govori akademikom v-Lyonu, Parizu, Bruselju, Louvain-u, Gentu, Lille-u, Bergame-u, Milanu, Bologni, Rimu, Innsbrucku, Dunaju in Monakovem; povsod žeje izredne uspehe. Njegovi uspehi pridejo 1891 končno do kongresa. Trenutek se zdi ugoden: jubilejno leto, leto velike okrožnice. Tristoletnica smrti sv. Alojzija privabi velike množice mladeničev iz vseh držav.

Seja v Dantejevi dvorani doseže višek uspeha: »Člani katoliške mladine vseh narodnosti, zbrani ob priliki 300-letnice smrti sv. Alojzija, žele, da bi med posa-

meznimi organizacijami kat. mladine prijateljski odnosi rastli, zakaj njen cilj je obramba vere. Zahvaljujemo se baronu Montenachu, ki je v dosego tega cilja posvetil ves svoj trud.« Friburška Unija nato doživi že velike boje, dokler 1921. leta ne vstane iz nje »Pax Romana« s sedežem in tajništvom v Friburgu. Njen oče je baron de Montenach.

Jurij de Montenach se je poročil dne 26. novembra 1891 z odlično Parižanko, gospodično Suzano Jalichon, hčerko in vnukinjo bankirja. Ta poroka, ki ga je sicer tesneje zvezala s Francijo, ga nikakor ne odtuji Švici. Friburg in Švica dobita v mladi gospej de Montenach meščanko, ki ima jasen pogled, ki je energična, neumorna in vdana. Rojstvo sina in dveh hčerâ, skrbi soproge, družinske matere in gospodinje jo nikoli ne ovirajo, da bi s svojim soprogom ne delila tudi skrbi za blagor človeštva. V njegovi šoli postane baronica Suzana de Montenach tolikim prekoristnim ustanovam nenadomestljivi steber.

V življenju Jurija Montenacha je težko ločiti politika od sociologa in esteta. Je to mož dejanj, kakoršne smo srečevali samo v letih, ki so sledila »Kulturkampf« tedaj, ko je proučevanje socialnih vprašanj povsod sililo v ospredje. Industrija se je hitro razvijala, kmalu je našel delavec svojih voditeljev izven svoje vrste. Najslavnejši je bil Leon XIII., ki so ga podpirali možje dobre volje. Že smo omenili Friburško Unijo in videli, da stremi za tem, da svoja načela uveljavi ter posedujoče sloje pouči, kako pojmovati dolžnost in odgovornost. Prvi se tega zave meščan; delavcu pokaže prijazen obraz, vpliva na stare politične stranke, da tudi te svoj program in svoje obzorje razširijo.

Montenach je vstopil v politično življenje skozi dvoje sosednih vrat: decembra 1891. je poklican v friburški državni svet kot zastopnik mesta Friburga, malo poprej pa je bil imenovan za predsednika »Piusverein-a«, ali Švicarskega društva Pija IX. Njegov vstop v parlament ni presenetil Friburžanov, saj je bil mladi baron za časa svojega bivanja v Parizu in Rimu zvesti in redni dopisnik »Liberté«. V državnem svetu najde Montenach prijatelja Python-a in z njim deluje preko 30 let. Ti dve imeni izgovorjeni skupaj, nam povesta najlepše poglavje friburške zgodovine. Juriju Pythonu gre zlasti zasluga za ustanovitev katoliške univerze v Friburgu. Posebno veliko pa mu dolgujejo tudi francoski redovniki, ki so jih boleče razmere prisilile, da so se izselili. Jurij Python se za te brezdomce zavzame, jih podpira osebno ter doseže, da najdejo toplo zavetje v njegovem rojstnem mestu, kjer se govori skoro izključno njihov lepi jezik in ki je vse prepojeno francoske kulture. Montenach in Python sta bila prijatelja, katerih niti smrt ni mogla ločiti za dolgo. Grob barona Montenacha je pokrivalo še sveže cvetje, ko je šel za njim v večnost tudi že Jurij Python.

Katoliška univerza v Friburgu, dasi brez medicinske fakultete, se hitro dviga. Iz vseh krajev prihaja mladina. To vzgajajo v veliki večini dominikanci. V prav malo letih postane friburška deželica čisto moderna, toda še vedno zvesta stoletnim tradicijam. Najbolj oddaljene kmetije vzcveto, električna železnica zveže dolino z dolino, poštni voz izgine in nadomesti ga avtobus. Kmetijske šole, mlekarne, živinorejske zadruga uče mladega kmeta, kako uporabljati svoje pridelke. Python, sin te friburške zemlje, in Montenach, njegov zvesti drug, služita tej novi domovini s popolno vdanostjo in absolutno nesebičnostjo. Tovariša v kolegiju, sodelavca v jav-

nem življenju, drug drugega le izpopolnjujeta. Vladajočemu duhu enega služi nezavisnost drugega, ki stavi v službo navega Friburga vse svoje številne zveze v inozemstvu. Ta strastni in bistroumni Friburžan, Montenach, nikjer in nikoli ne omahuje.

V mestnem svetu pa, kateremu pripada Jurij Montenach več let, se zavzema zlasti za slikovito zunanost mesta, dasi je vprav v tej dobi arhitektura preživljala težke čase in dasi baron prebije le po šest mesecev na leto v svojem rojstnem mestu, sicer pa živi v Parizu ali Rimu, pozneje pa v Cannes-u, ko sarinske megle ne more več prenašati. Kljub tej razdvojenosti pa niti za hip ne pozabi svojega Friburga. In njegova dolgoletna zvestoba je 1915 končno poplačana s tem, da vstopi v švicarski državni svet, kjer zaposede mesto svojega bratranca Ernesta de Wecka.

Jurij de Montenach je bil 1891, kot že rečeno, imenovan za kantonskega predsednika švicarskega društva Pija IX. (Piusverein), ki je bilo ustanovljeno 1847 v Beckenridu, ob Vierwaldstatskem jezeru in se je hitro razširilo po vseh katoliških kantonih ter kmalu postalo hrbtenica mnogim važnim ustanovam ter mogočni stroj v boju proti liberalizmu. Zavzemalo je vedno večji obseg tudi po nekatoliških kantonih, kjer so vzrastle številne katoliške verske organizacije in se je 1904 s temi končno strnilo v »Velksverein«.

Medtem je baron Montenach 1890 prisostvoval ustanovitvi *mednarodnega društva za varstvo deklet*. On sam je izdelal načrt in spisal pravila. Pozneje se je kot član mednarodnega sveta tega društva udeležil kongresa v Friburgu, Parizu, Strasburgu in Turinu. In odkar je umrla prva mednarodna predsednica, gospa de Reynold, načeluje gospa Suzana de Montenach tej velikanski organizaciji, ki šteje po celem svetu preko 2.800 odborov in včlanjenih institucij.

Jurij de Montenach se je 1910 udeležil tudi ustanovitve mednarodne federacije katoliških ženskih zvez v Bruselju, 1903 je na njegovo pobudo katoliški shod v Lucernu, 1906 govori na kongresu v Friburgu o »Cerkvi in socialni umetnosti«, kar ima za posledico razstavo cerkvene umetnosti v Švici, kjer Jurij Montenach poda načrt umetnostnega in liturgičnega preporoda, 1909 govori v Zugu o »Vrzeli našega delovanja in socialnega izoblikovanja«, 1903 o »Katoliški in socialni akciji«.

Preden govorimo o Montenachu pisatelju in umetniku, ga moramo predstaviti kot veselega družabnika, ki ljubi svet in od katerega je ljubljjen. Kot otroka in mladeniča ga obožujejo saloni friburških sorodnikov, ker ve vse najnovejše novice, pozna vsako novo pesem, katero jim zapoje z le njemu lastno ljubkostjo. Išče pa vedno novih zvez. Ta beseda ima na njegovih ustnicah nek svet poudarek. Koliko cesarskih in kraljevskih visokosti, presvitlih in propadlih, mu je darovalo svojo sliko, z visokimi in koničastimi črkami podpisano!

Novo, moderno življenje pa Montenach hoče upeljati tudi v Friburgu, kjer deluje že nekaj umetnic, kjer se že uvaja tenis in pričenja s kolesarjenjem. In ko se tako ves daje friburški družbi, ji ga pozimi 1903 hipoma odvzame sladkosečnost in primoran je, zapustiti za vsako zimo to družbo, kateri je oče, in iskati zdravja na milejšem jugu. Lahko rečemo, da je samo radi izrednega in neumornega negovanja svoje soproge živel do 1925. leta. Toda bolezen ne prekine njegovega delovanja. Zdaj se daje čitanju in pisanju, uredi si krasno knjižnico in njegova pisana beseda

služi odslej tistim, ki jih več ne more doseči osebno. Žal pa človek velikih dejanj škoduje umetniku, ki je večkrat prisiljen, da v vsej naglici izrazi svoje mnenje o vsakdanjih vprašanjih. In taka pisana njegova beseda malo izgubi. Kljub temu pa je imel Montenach tudi dar pisatelja, le pisal je prehitro in bil preveč zaposlen.

Jurij Montenach je bil skozi 35 let najmarljivejši sotrudnik »Liberté«. Deloval je pa tudi pri različnih domačih in tujih revijah, objavil več novel pod pseudonimom Edouarde de Hallès, izdal preko 100 brošur, kjer govori o književnosti, sociologiji in politiki. Zares originalen pa je Montenach v področju »socialne umetnosti«.

V zadnjih 30 letih je postala zgodovina umetnosti manj abstraktna, pa zato tembolj živa. Montenach išče estetskim problemom socialnega obraza ter s tem zadoosti svoji ljubezni do ljudstva in do umetnosti. Sam izda številne spise, kot: »Umetnost in ljudstvo«, »Cvetlica in mesto«, »Bodoče mesto«, »Za ljubljeni obraz domovine«. Njegovo najbolj znano delo pa je »Za Vas«. 1912 izda »Socialno-estetska reforma naših mest«, 1914 »Razvoj okusa v umetnosti in v življenju«, 1916 obsežno delo: »Za vas in ohranitev kmetiškega plemena«, »Narodna vzgoja v odnosu do tradicije, pokrajine in lepote«, študija, ki je izšla najprej kot predavanje. Omenim naj še: »Imena ulic in njihov pomen v estetiki mest«, »Pokrajina in mesto«.

»Liberté« je 1917 objavila 17 člankov izpod peresa barona Montenacha pod naslovom: »Izprehodi po novem Friburgu«. Veliko njegovih člankov je izšlo v »Revue des familles de Fribourg«, katere je ponatisnila belgijska revija »Umetnost v šoli in doma«, in ki so bili prevedeni tudi v nemščino. Pozneje pa so ti članki izšli zbrani v 300 strani obsežni knjigi pod naslovom: »Ostanmo, kar smo!«

1915 vstopi Montenach končno v državni svet, kjer ima vsak kanton po dva zastopnika. V veliko veselje mu je, da zasede prostor, na katerem je sedelo toliko njegovih pradedov. Tega velikega delavca pa je po vojni čakalo še mnogo dela. Mir je postavil Cerkev v nov položaj; v novih razmerah je tudi ona prosto zadihala. Čuti se pomlajeno z vso mladostjo novih narodov. Pripravljena je, voditi njihov omahujoči korak. V tej kaotični Evropi vstane Cerkev močnejša kot kdaj poprej. Ona je edina konzervativno organizirana sila. Padec carizma je škodoval vzhodni cerkvi, luteranstvo je z Hohenzollerci izgubilo svojo najboljšo oporo, boljše vizem je bil pred vrati. Treba se je prilagoditi novim razmeram in novim ljudem.

Ženeva hoče uveljaviti Wilsonov Evangelij. V tem človekoljubnem paradižu ni prostora za naslednika sv. Petra. Zveza narodov dejansko obstoja, v njo se veruje, ali pa tudi ne veruje. Tu se obravnavajo problemi, ki se prav od blizu tičejo katoliške vesti, toda germansko katoličanstvo ji je popolnoma tuje. Nato se Evropa polagoma umiri in ženevska vrata se odpro vsem narodom. Tedaj Sveta stolica imenuje Jurija Montenacha, ki ga podpira političnega življenja tridesetletna izkušnja, da položi 1920 v Parizu temelje »Katoliški Uniji« za proučevanje mednarodnih vprašanj, katere namen je proučevati vse tiste probleme, s katerimi se bavi Zveza Narodov, iz katoliškega stališča. Ta »Unija« je Montenachova poslednja hčerka in on je njen mednarodni oče. Včlanjene so ji najprej Švica, Belgija, Francija in Anglija, nato se ji pridružita še Avstrija in Nemčija.

Juriju Montenachu pa je bilo ohranjeno še eno veselje: ustanovitev »Pax Romana«, v Friburgu 1919, to je mednarodne katoliške zveze akademikov. Seme, ki

ga je bil vsejal po širni Evropi pred 30 leti, je končno pognalo. Friburg postane sedež tajništva ne samo »Unije«, marveč tudi »Pax Romanae«.

Montenach kot katoličan je skromen otrok svojega časa, s tisočerimi vezmi zvezan s preteklostjo. Ko prihajajo na grad Aly k njemu vnuki, da zopet odmeva otroški glas po teh stoletnih obokih, tedaj stari oče zaživi svojo prvo mladost. Plemenita gospa pa mu tu lajša bolečine in bridkosti. V jeseni 1924 ga spremlja v Territet, kjer sta v Grand-Hotelu soseda turškega sultana, ki je izgubil prestol, in še drugih sličnih osebnosti. V tem divnem kraju jima kale mir le žalostne evropske novice, ki prihajajo od časa do časa. Vendar se zdravje baronovo tu znatno zboljša. Nepričakovano pa ga ponoči 25. maja 1925 objame bela žena, starega 63 let.

Nadeli so mu oblačila komornika, kot znak junaka svete Cerkve. Država mu je pripravila veličasten pogreb. Pred krsto so nosili na rdeči blazinici njegov ključ komornika in razne redove, s katerimi je bil odlikovan. Vsa javna Švica je spremljala barona Jurija Montenacha, tajnega komornika več papežev, viteza, častnika in poveljnika raznih redov. Vsa Švica je pa tudi zaplakala ob grobu najboljšega in največjega svojega sina.

V R O Ž N E M D O M U

Gruden F.:

PISMO

Draga prijateljica!

Ti pa res hočeš imeti zadnjo besedo! Skoraj prepričana sem bila, da sem zadnjič povoljno odgovorila na vsa Tvoja vprašanja; na, pa spet pišeš in spet iščeš, kaj Ti na kmetih ni bilo všeč.

Pripoveduješ, kako je že Tvoja mama večkrat strašila s pregovorom: »Lepo dekle, umazana žena«; pa praviš, da si se ob zadnjem letovanju tudi sama prepričala o resničnosti teh besedi. Mlade tovarniške delavke, pa tudi kmečka dekleta ob nedeljah, — vse same gospodične. Komaj pa je nekaj let poročena, pa že čisto nič več ne pazi na svojo zunanost; prav nič več ji ni mar, če je njena obleka umazana in raztrgana ali pa zašita in oprana; saj se niti umije in počese ne. In pa otroci, ti so Te bodli v oči; njihove črne nožice, njihove umazane roke, s katerimi pa se prav nič ne pomišljajo nositi hrano v usta in njihovi mokri nosovi! Gotovo, tako izvajaš, temu primerno izgleda tudi po stanovanjih takih ljudi.

Saj veš, prijateljica, kako zelo ljubim našo vas in naše ljudi; vedno in vedno jih zagovarjam in želim, da bi se o njih mislilo samo dobro. Če pa podregaš v rano, ki se ne da skriti... Prav za prav pa, saj si po svojih starih starših tudi iz vasi doma; torej mora vsaka rana boleti tudi Tebe!

Kaj naj povem v opravičilo? Kolikokrat pišemo in tožimo, kako naporen je gospodinjski poklic, ki ne pozna nobenega opoldanskega odmora in ki ženi privoščiči tako malo počitka! Koliko bolj moramo milovati kmečke gospodinje, ki jim je v poletnih mesecih vse gospodinjstvo še navrženo! Pridnost merijo po tem, kako zgo-

daj gre kakšna gospodinja v polje. Kaj zato, če je doma vse v redu in pospravljeno, pa če so otroci umiti in snažno oblečeni; žanjice in plevice v polju pa se le pomenkujejo: »Zjutraj je ni dobiti od doma; da pa se le sonce malo vzdigne, pa gre že spet domov.« Zvečer mora spet garati do Ave Marije v polju; ko pa pride domov, pa muka goved v hlevu, prašiči krulijo in še otroci jočejo in prosijo za večerjo. Pa odreže vsakemu otroku kos kruha, da bi potem dal mir in da bi mogla nemoteno opravljati živino. Potlej se pa največkrat pripeti, da otroci obleže in zaspe, preden je večerja kuhana. Ali naj jih potem deseto in enajsto uro zvečer drami in budi, da bi bili vsi navečni in cmerikavi, ko pa že sama komaj stoji pokonci in bo noč spet tako kratka?

Vidiš, tako je na kmetih, kjer je grunt velik in so otroci majhni in za posle ni denarja.

Seveda, saj tudi Tebi dam prav: če bi bila žena od malega navajena na red in snago, sploh ne bi vzdržala v takšni umazaniji in navlaki. Saj se Tebi zdi, da bi njena popolna telesna utrujenost bila manjša, ako bi njenih živcev ne vznemirjali in dražili po tleh in po stolih razstavljeni umazani lonci, na debelo nasmetena tla in otroci, ki se valjajo po prahu na tleh in z umazanimi nogami lazijo po klopeh in s svojimi črnimi, večkrat še od nosu mokrimi rokami sami segajo po kruhu in ga režejo. Dajva, pomisliva: najbrž se človek tudi na nered navadi in otopi, prav tako, kakor smo me popolnoma izmučene in bolne, če se samo za eno uro zamislimo v tako gospodinjstvo.

Zato pa je dolžnost vseh Vigrednic: tam moramo zdraviti in učiti kjer so še sprejemljivi za naše nauke. Ali boš stare ženice učila, ko pa so do »gospode« nezaupne in menijo, da jim me lahko pridigujemo, ko pa se na kmečke razmere prav nič ne zastopimo?

Kadarkoli boš poklicno ali pa tudi samo o počitnicah, občevala z mladino, navajaj jo k snagi; ne radi Tebe, iz lastnega nagiba naj nikdar ničesar ne nesò v usta z umazanimi rokami; naj bo čut za snago vsaj toliko razvit, da bodo brez materinega povelja umivali noge sleherni zvečer, ako hodijo bos; naj bi mamice vsaj toliko zmogle, da bi vsak otrok imel s seboj lasten žepni robec in ga znal rabiti; naj bi ne bilo treba nobenega posebnega ukaza in žuganja, da otroci ne bi lezli po klopeh in mizah in svojevoljno sami zajemali iz skled, in še in še.

Ako bi bili otroci utrjeni v najnavadnejših zahtevah snage, potem bi tudi vse drugo delo ne zadalo toliko truda. Male deklice bi že same znale pomiti in pospraviti posodo, da bi bilo mami delo olajšano; dečki bi morda več ne rezljali in smetili po kuhinji in stanovanjski izbi, ali pa vsaj smatrali za dolžnost, da bi smeti za seboj tudi pospravili. In z isto ljubeznijo, s katero male deklice kvačkajo in vezejo, bi morale znati tudi krpiti in popravljati raztrgano perilo.

Saj ni povsod tako hudo; le tiste redke naše možakarje, ki se še niso otresli starih nazorov, bi rada prepričala, da je gospodinjstvo že samo na sebi resen, težaven poklic, ki zahteva tudi močnega telesnega zdravja; in če je še kakšna žena drugačnega prepričanja, bi ji rada dopovedala, da je lepo in prijetno samo — v rožnih domovih.

Lepo pozdravljena!

Francka.

Zakuhe in dodatki k čistim juham

Zakuhe dajo juhi hranilne sestavne dele. Dodatki vsebujejo razna hranila in so zaradi tega zmožni, da čisto juho izpopolnijo. Govoriti nam je najprej o zakudah. V splošnem naj si gospodinja pri pripravljanju zakuh zapomni sledeče:

1. Vse one zakuhe, ki jih delamo iz moke, je treba paziti, da jih nikoli ne mesimo z vodo, ampak če le mogoče z jajcem, ki mu pridenemo lahko nekoliko, vedno manj kot polovico mleka.

2. Zakuhe naj se vkuhajo v vrelo juho.

Razni močnati izdelki (rezanci, krpice, kaša itd., se kuhajo večkrat v slani vodi, da juha ne pobledi in se ne skalí. Nekaterе gospodínje tudi riž kuhajo na vodi, ki pa ni nikoli tako okusen, kakor če se zakuha na juho. Prav tako je tudi z raznimi žličniki in cmoki. Če gospodinja uporablja kupljene močnate izdelke, naj dobro pazi, da so iz take tovarne, ki je znana po svoji reelnosti. So namreč tovarne, ki take mlevske izdelke hvalijo, da so mešeni s samimi jajci, pa se izkaže, da so mešeni s samo vodo in jim tovarna dodane rumeno barvilo, ki naj predstavlja prava jajca.

Večkrat uporabljamo za juho tudi razne vlive, kakor: vlite rezance, ki bi jih prav za prav morali imenovati vlito jajčno testo. Pripravljamo ga iz jajc, primerne količine moke, nekoliko soli in morebiti malenkosti mleka, kar vse skupaj žvrkljamo toliko časa, da je masa lepo tekoča in jo tako vlivamo v vrelo juho.

O rezancih in drugih zakudah iz moke bomo v prihodnji številki posebej govorili. Cmoke in žličnike izdeluje navadno vsaka gospodinja nekoliko drugače. Važno je, da je sama preizkusila, kaj in kako in naj si to dobro zapomni za svoje lastno gospodinjstvo. Prav lepo in socialno pa je, če te svoje izkušnje da na razpolago tudi svojim sosedam. Poznamo ženske odseke in krožke, v katerih je pri vsakokratnem sestanku vsaj pol ure časa odmerjenega tudi temu, da se gospodínje o takih in podobnih stvareh porazgovore. Ta način sestankov bi bilo prav tople priporočati.

Kadar dajemo čisti juhi razne dodatke, takrat juho serviramo največkrat v škodelicah, v ozkem družinskem krogu seveda v skledi, dodatki pa so v posebni posodi. Tudi o teh dodatkih bomo o priliki še govorili.

Od enega in istega kosa je napravljeno perilo, — pa se ga nekaj kmalu raztrga, nekaj zapere in nekaj ga je še kot da je novo. To je gospodinjam večkrat uganka, — ker ne pomislijo na pranje. Kajti mnogo pralnih sredstev pri odločevanju nesnage razjeda tudi tkivo, dočim druga sredstva zopet nesnago samo pobelijo, a je od tkanine ne odločijo. V tem je rešitev uganke. — *Zlatorog-ovi izdelki: Zlatorog-ovo milo, Zlatorog-ovo terpentinovo milo* kakor tudi *Zlatorog-ove luske* pa temeljito očistijo vsako perilo nesnage in s tem pospešujejo trdnost perila. *Zlatorog-ovi izdelki* slove po svoji izdatnosti in po svoji učinkovitosti. iaše vrle gospodínje dobroto *Zlatorog-ovih mil* prav dobro poznajo, ker trde: »Le *Zlatorog milo* da belo perilo!«

KUHINJA

Kostanjev štrukelj. Naredi vlečeno testo iz $\frac{1}{2}$ kg moke, soli, koščka presnega masla in mlačne vode. Olupi 1—21 kostanja vrhnjo kožico in ga skuhaj. Ko je še vroč, olupí še tanko kožico in ga zdrobi. Nato razvleci testo, ga polij z raztopljenim maslom ali smetano, potresi z zdrobljenim kostanjem, sladkorjem, zrezano limonovo lupinico; rahlo skupaj zavij, položi v pomazano pekačo, polij s smetano ali z mlekom ter speci. Pečenega razreži, potresi s sladkorjem in daj toplega na mizo.

Kostanj z mlečno kremo. Olupi 2 litra kostanja vrhnje kožice in ga mehko skuhaj. Odstrani vročemu še tanko kožico in ga pretlači skozi sito. Prideni žličko ruma in malo vode, v kateri skuhaj žličko sladkorja, premešaj, nakopiči na krožnik in pripravi kremo. Deni v primerno posodo $\frac{1}{4}$ svežega, mrzlega mleka, 2 rumešnjaka, kavno žličko moke in mešaj na vročem štedilniku brez prestanka. Ko se zgosti, odstavi in mešaj dalje, da se malo ohladi, nato vlij na kostanj.

Zelena in jabolka. Skuhaj par gomoljev zelene; gomolje zreži na tanke listke in prideni sirova (kisla) zribana jabolka. Napravi omako iz žlice paradižnikove meze, malo gorčice, 2 žlici olja, kis, sol in vlij na zrezano zeleno in jabolka. Daj na mizo kot prilogo k pečenemu mesu.

Zelenjadna majoneza. Pest sirove špinace, paradižnik, sesekljanega ali zmletega zelenega peteršilja in drobnjaka, 2 rumenjaka, pol žlice limon. soka, 2 žlici smetane ali olja, 1/2 žličke sladkorja in prašek soli. Zrezano špinacho in paradižnik deni vsako zase v čisto krpo, stisni in uporabi sok, ki ga pri tem dobiš, za majonezo. Rumenjake in olje ali smetano mešaj, da se zgosti, nato primešaj sok špinace in paradižnika in ostale dodatke. Majonezo dajemo k solati, jajcem, mesu ali ribam.

VPRASHANJA IZ GOSPODINJSTVA

Kako pripravimo perutnino? Perutnino (piščanec, kokoš, raca, gos, puran, fazan) zakoljemo. Z ostrim nožem napravimo na vratu hitro in toliko močno zarezo, da prežemo žilo. Po potrebi zvežemo noge, ali jih stisnemo med kolena, obe perutnici primemo z levo roko ob korenini, glavo pritisnemo z levim palcem trdo nazaj, z desno roko pa napravimo zarezo. Ko je žival izkrovavala, je že pripravljen krop, s katerim jo poparimo, da jo lažje oskubimo, le, če spravljamo perje, oskubimo boljša mesta, kar suha, da se perje ne zmoči. Kokoš ali sploh zaklano perutnino položimo z nogami in kljunom navzdol v posodo, da je dalje časa to dvojje pod vplivom vroče vode in se rajše koža sname. Skubiti moramo takoj, ne pustiti v vodi ležati, ker to vzame mesu okus. Ko skubimo, moramo paziti, da se nam koža ne raztrga. Mlado perutnino, ki ima še puh (mah), je treba osmoditi, da se odstrani; vendar tega ne smemo storiti na močnem ognju, da ne očrni (najbolje nad gorečim papirjem). Potem porujemo še vse kocine z nožem, da je snažna.

Zdaj je treba izvzeti drob. V ta namen prerežemo počez pod črevesno luknjo precejšnje zarezo, da lahko sežemo s prsti, pri večji živali s celo roko v notranjščino. Da pridemo lažje do drobovja, odstranimo najprej obe plasti maščobe, potem s ka-

zalcem pretrgamo rahle vezi, s katerimi je drobovje pritrjeno na koš, primemo želodec in ga s črevesjem vred previdno potegnemo ven. Paziti moramo, da se nam črevesje ne pretrga, ker nam vsebina onesnaži vse meso. Če je črevesje zamaščeno, lahko odstranimo mast; najbolje nam gre to delo od rok, če začnemo obirati na vnanjem koncu. Želodec prerežemo, odstranimo vsebino in potegnemo notranjo kožo iz njega. Paziti, da se žolč, ki je pri jetrah, ne razlije. Da izvzamemo požiralnik in krof, prerežemo vratno kožo in s kazalcem zrahljamo tanke vezi, s katerimi se drži in ga varno potegnemo ven, da se ne pretrga.

Glavo je treba zelo dobro osnažiti: oči varno iztakniti, da se ne razlijejo, rožo odrezati (nekatero gospodinje jo puste), spodnjo polovico kljuna odstraniti, da je golt lažje osnažiti, gornjemu delu kljuna sneti gornjo plast.

Vse to delo se vrši ves čas v mrzli vodi, ki jo je treba po potrebi večkrat menjati.

Pri večji perutnini odstranimo vrat z glavo vred (kar porabimo z manjšimi kosci in nogami za obaro), pri manjši perutnini pa ga zataknejo z glavo vred za perutko.

Ko je tako daleč, je treba splakniti in nasoliti znotraj in zunaj, če se bo celo peкло, ozir. razrezati in nasoliti, če se bo cvrlo.

IZ UREDNIŠTVA IN UPRAVE

Za številko 9 in 10 je prišla cela vrsta reklamacij z zahtevo, naj jim ponovno pošljemo, ker teh dveh številčk niso dobile. Sporočamo, da smo kakor običajno odposlali vse na določene naslove in se te številke niso izgubile po naši krivdi.

Na željo cele vrste naročnic ki imajo sedaj v pozni jeseni že več časa za ročno delo smo za prilogo k 11. številki Vigredi dali tiskati prilogo za ročna dela.

Dekliški in ženski krožki, ki so si izbrali Vigred za svoje glasilo, naj pošljajo kolikor mogoče pogosto poročila vanjo o svojem delu, svojih stremljenjih, svojih prireditvah itd. Vigred jim rade volje da na razpolago prostor, da vse to priobčijo in sporoče svojim sestram širom Slovenije, pa tudi daleč izven nje.

DOBRE KNJIGE

Dekliške pesmi »Med cvetjem« in »Soncu«. Založila in zapela Milka Hartmanova, Libuče - Koroško. Uglasbil Marko Bajuk. V dveh zvezkih so dobile slovenska dekleta čisto svoje pesmi. V prvem delu je 25 deloma enoglasnih, deloma dvoglasnih deklških pesmi. V drugem delu je 16 ženskih in 6 mešanih zborov. So to zelo prijetne, sočne, harmonične, čisto deklške pesmi, ki se jih bodo oklenile vsa slovenska dekleta. Slišimo, da jih koroška dekleta že vsa imajo. Zato prav toplo priporočamo, da si jih tudi naša dekleta nabavijo, zlasti pa deklški krožki in ženski pevski zbori. Dobivajo se pri Prosvetni zvezi v Ljubljani, Miklošičeva c. 7 po zelo nizki ceni.

Dr. Mih. Opekovo novo knjigo: »Iz mojih rimskih let« so vsi naši listi zelo laskavo ocenili. Kdor jo bere, vsak jo hvali. Po zavodih, samostanih in drugih podobnih družinah jo prebirajo z velikim užitkom pri skupnem kosilu in večerji. Gotovo spada ta knjiga v vsako boljšo, zasebno ali javno knjižnico.

Prihodnje tedne jo bomo razposlali na novo oživljenim

prosvetnim in izobraževalnim društvom za njihove biblioteke. Ne vračajte je, marveč naročite še po več izvodov, da jo lahko daste obenem več članom v roke! Prav zelo delujete s tem v zmislu Katoliške akcije.

Misijonska tiskarna, Groblje - Domžale.

Fersman - Žurga »Iz življenja kamnov«. Zbirka »Kozmos« Jugoslovanske knjigarne

v Ljubljani. Cena vezani knjigi Din 85.—. Ko vzameš to knjigo v roke, se moraš čuditi in nikoli dovolj načuditi, kako lepo je stvarstvo božje. Nikoli še nismo uspeli, ko smo ogledovali naravo, da bi bili opazili tudi v kamnih kako življenje. In vendar nam podaja ta knjiga zanimivosti in nam odkriva zanimiv pogled v najbolj zanimiv del prirode — kamenje. Vsak, ki ljubi naravo, si bo nabavil to knjigo, da ob njej doživlja čudovite skrivnosti narave. Tudi Vigrednicam jo prav toplo priporočamo.

Kaye - Smith: »Konec Alardov«. Leposlovnna knjižica Jugoslovanske knjigarne. Cena knjigi kart. Din 68.—, vez. Din 80.—. V tej povesti vidimo propad starega plemiškega rodu graščakov Alardov, ki jim nova doba noče v glavo. Zlasti se nočejo spoprijazniti s socialnim preobratom in zato ne znajo žrtvovati svoje plemiške bahavosti in prevzetnosti novemu življenju, kar jih žene v propast. Zlasti za ženski svet je v knjigi nekaj čisto modernih likov, ki deloma privlačujejo, deloma odbijajo vseskozi pa pri čitanju doživljaš in sočuvstvuješ z njimi. Knjižnice, pa tudi posamezne Vigrednice naj si lepo knjigo gotovo naroče.

Delavska založba v Ljubljani je v svoji Krekovi knjižnici za leto 1935. kot drugo knjigo izdala knjigo »Lamotski župnik«. To izvirno povest Helene Haluške je prevedel p. Evstahij Berlec, frančiškan v Kamniku. Cena knjigi vez. Din 40.—, broš. Din 26.—. Knjigo bodo vsi prav radi prebirali v dolgih zimskih večerih.

Ako gre
za zavarovanje
pride v poštev le **UZAJEMNA ZAVAROVALNICA**

LASTNA PALAČA

LJUBLJANA, Miklošičeva 19

1. požar, vlom, nezgode, jamstvo, kasko, steklo, zvonovi.
2. doživetje, smrt, rente in dote v vseh možnostih; po-smrtninsko zavarovanje »KARITAS«.

Zavarujte sebe in svoje imetje edino pri naši domači slovenski zavarovalnici.

„Dekliški oder“

V založništvu Vigredi je petero zvezkov Dekliškega odra, ki vsebujejo nastopne igre z ženskimi vlogami:

II. zvezek:

PASTORKA. Drama v petih dejanjih.

SESTRI. Božična slika v enem dejanju.

ŽIVELA TELOVADBA. Veseloigra v enem dejanju. Cena Din 12.—

III. zvezek je posvečen materinske-mu dnevu in vsebuje 19 deklamacij za materinski dan in kratke pri-zorčke:

POTRPETI JE TREBA Z OTROKI.
PISMO

MATERIN ZAKLAD

MOČNA MATI

MATERINSKA LJUBEZEN

Cena Din 10.—

IV. zvezek: vsebuje 5 daljših in krajših iger namreč:

ZA SREČO. Igra v treh dejanjih.

ANGELA. Božična igra v petih slikah.

URE NA RAZPOTJU. Prizor za Silvestrov večer.

PAMET JO JE SREČALA. Burka v treh dejanjih.

KAKOR VIDITE. . . Veseloigra v štirih slikah. Cena Din 16.

V. zvezek:

SV. ELIZABETA. Igra v petih de-janjih. Cena Din 7.—

VI. zvezek vsebuje tri igrice:

ZADOVOLJNOST OSREČUJE. Bo-žična igra v enem dejanju.

GOBAVKA. Misijonska igra.

PRED JASLICAMI. Božična igra v dveh dejanjih. Din 7.

Z A L O Ž B A V I G R E D I

Ljubljana, Masarykova 12.

Vigred 1929, 1930, 1931, 1932, 1933
à Din 25.—

Med pomladjo in poletjem. — Din 10.

Mati vzgojiteljica. — Din 16.

Henoh Arden. — Din 8.